

แรงจูงใจของอาเซียนต่อการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคของอินเดีย

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ASEAN's incentives towards India's joining the Regional Comprehensive Economic
Partnership (RCEP)

Miss Jutharat Buasrijan

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2022

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อสารนิพนธ์

แรงจูงใจของอาเซียนต่อการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทาง
เศรษฐกิจระดับภูมิภาคของอินเดีย

โดย

น.ส.จุฑารัตน์ บัวศรีจันทร์

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กษิร ชีพเป็นสุข

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

----- ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ คุณมาศ)

----- อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กษิร ชีพเป็นสุข)

----- กรรมการ
(ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จุฬารัตน์ บัวศรีจันทร์ : แรงจูงใจของอาเซียนต่อการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคของอินเดีย. (ASEAN's incentives towards India's joining the Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP)) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.กษิร ชีฟเป็นสุข

ท่ามกลางสภาวะการพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ภายหลังสงครามเย็นสิ้นสุด อาเซียนได้ริเริ่มจัดทำความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค หรือ RCEP ขึ้น เพื่อส่งเสริมการบูรณาการทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค โดยเมื่อแรกเริ่มเจรจา RCEP มีสมาชิกทั้งหมด 16 ประเทศ แต่ภายหลังในปี 2019 อินเดียได้ถอนตัวออกจากการเจรจา จากความต้องการรักษาผลประโยชน์ภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม อินเดียมีแนวโน้มที่จะกลับเข้าร่วมความตกลงอีกครั้งในช่วงที่เศรษฐกิจกำลังชะลอตัวและเศรษฐกิจโลกอยู่ในภาวะถดถอย ซึ่ง RCEP เองก็ยังคงเปิดรับอินเดียให้กลับเข้าร่วมในฐานะสมาชิกดั้งเดิมได้เสมอ ซึ่งหากอินเดียตัดสินใจกลับเข้าร่วมในความตกลง RCEP อีกครั้งในอนาคต การตัดสินใจดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย โดยเฉพาะอาเซียน ซึ่งมีการพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจกับประเทศในภูมิภาคเอเชียค่อนข้างสูง โดยจากการศึกษาพบว่า อินเดียจะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของอาเซียนอย่างมาก โดยคาดว่าจะทำให้มูลค่า GDP ของอาเซียนเพิ่มขึ้น และการค้าระหว่างอาเซียนกับอินเดียภายใต้ความตกลง RCEP มีแนวโน้มที่จะมีมูลค่าสูงกว่าการค้าระหว่างอาเซียนกับอินเดียภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย ซึ่งมีการเปิดเสรีในระดับที่น้อยกว่า นอกจากนี้ อินเดียจะช่วยให้อาเซียนมีดุลทางการค้าภายใต้ความตกลง RCEP เพิ่มขึ้น และสนับสนุนอาเซียนในการเข้าถึงตลาดใหม่ ๆ ในเอเชียใต้ รวมถึงการที่อินเดียเป็นสมาชิก RCEP จะส่งผลดีต่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับอินเดีย ภายใต้กรอบความร่วมมืออื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากการพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจร่วมกัน

สาขาวิชา   ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ   ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา   2565   ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

6480024624 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORD: RCEP, ASEAN, India, Economic Interdependence

Jutharat Buasrijan : ASEAN's incentives towards India's joining the Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP). Advisor: Asst. Prof. KASIRA CHEEPPENSOOK, Ph.D.

Amidst the rising economic interdependence within the Asia-Pacific region after the end of the Cold War, ASEAN has initiated the Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) to promote regional economic integration. During the initial negotiations, RCEP had 16 member countries, but later on in 2019, India decided to opt-out from the RCEP as it sought to protect its own domestic interests. However, there is a possibility that India may consider rejoining the partnership once more due to its economic slowdown and global economic recession, regarding which RCEP has stated that India is always welcome to rejoin the partnership as one of its original members. Should India decide to rejoin RCEP in the future, such a decision would benefit all relevant parties, especially ASEAN, which has a high level of economic interdependence with countries in Asia. Studies showed that India will play a crucial role in significantly contributing to ASEAN's economic growth. ASEAN's GDP is expected to increase and trade between ASEAN and India under RCEP showed a trend of having a higher value than that of ASEAN-India trade under the ASEAN-India FTA, which is less liberalized. In addition, India will help ASEAN achieve a better balance of trade under RCEP and support ASEAN in accessing new markets in South Asia. Furthermore, India as a member of RCEP will have a positive effect on economic cooperation between ASEAN and India under other cooperation frameworks that may occur in the future through deepening economic interdependence, which will lead to the achievement of mutual economic growth.

Field of Study: International Relations

Student's Signature .....

Academic Year: 2022

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สามารถดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กษิร ชีพเป็นสุข อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาความรู้ ชี้แนะแนวทาง และข้อแนะนำ ตลอดการทำสารนิพนธ์ เพื่อให้ผู้เขียนได้นำไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยเป็นอย่างดี ผู้เขียนขอขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านในภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ ที่ได้ให้ความรู้แก่ผู้เขียนตลอดการเรียนปริญญาโท ซึ่งความรู้ที่ผู้เขียนได้รับ มีส่วนสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้เขียนในการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอขอบคุณครอบครัวและคนสนิทที่คอยให้กำลังใจและอำนวยความสะดวกทุกอย่างแก่ผู้เขียนในการจัดทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ รวมถึงรุ่นพี่ภาควิชา IR เพื่อนอักษร และเพื่อนร่วมรุ่น MAIR 19 ที่คอยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และให้กำลังใจกันและกันตลอดการจัดทำสารนิพนธ์

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า สารนิพนธ์เรื่อง แรงจูงใจของอาเซียนต่อการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคของอินเดีย จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาต่อไป

จุฑารัตน์ บัวศรีจันทร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	ง
กิตติกรรมประกาศ.....จ	จ
สารบัญ.....ฉ	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....ช	ช
1. บทนำ.....1	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....1	1
1.2 คำถามวิจัย.....5	5
1.3 วัตถุประสงค์.....5	5
1.4 การทบทวนวรรณกรรม.....5	5
1.5 กรอบการวิเคราะห์.....11	11
1.6 ระเบียบวิธีวิจัย.....14	14
1.7 โครงสร้างของสารนิพนธ์.....15	15
2. บทบาทและอิทธิพลของอินเดีย ในมิติเศรษฐกิจ.....16	16
2.1 ศักยภาพทางเศรษฐกิจของอินเดียในภาพรวม.....16	16
2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.....18	18
3. ความตกลง RCEP ที่ปราศจากการมีส่วนร่วมของอินเดีย.....24	24
3.1 ความตกลง RCEP ภายหลังจากอินเดียถอนตัวออกจากการเจรจา.....24	24
3.2 ผลกระทบจากการถอนตัวของอินเดียต่อความสัมพันธ์อาเซียน-อินเดีย.....27	27
4. ผลกระทบต่ออาเซียน หากอินเดียเข้าร่วมในความตกลง RCEP.....30	30
4.1 การสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของอาเซียน.....30	30

4.2 การชดเชยการขาดดุลของอาเซียน.....	32
4.3 การเพิ่มช่องทางการขยายตลาดของอาเซียน	33
4.4 การส่งเสริมความเชื่อมั่นต่อนโยบายของอินเดีย และขยายความร่วมมือในอนาคต	36
5. สรุป.....	37
บรรณานุกรม	39
ประวัติผู้เขียน.....	48

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 1 ผลกระทบต่อประเทศสมาชิก RCEP (การเปลี่ยนแปลง Real GDP).....	10
รูปภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงค่า GDP และอัตราการเติบโตของอินเดีย ตั้งแต่ปี 1990-2019	17
รูปภาพที่ 3 แผนภูมิแสดงมูลค่าการค้าสินค้าระหว่างอาเซียนกับอินเดีย ช่วงปี 2003-2019.....	22
รูปภาพที่ 4 แผนภูมิแสดงมูลค่าการขาดดุลทางการค้าของอินเดียต่ออาเซียน ช่วงปี 2003-2019	22
รูปภาพที่ 5 Timeline ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียบอกอาเซียน.....	23
รูปภาพที่ 6 แผนภูมิเปรียบเทียบขนาดทางเศรษฐกิจของความตกลง RCEP ที่มีและไม่มีอินเดีย.....	25
รูปภาพที่ 7 การค้าระหว่างเงินกับประเทศสมาชิก RCEP ปี 2022.....	27
รูปภาพที่ 8 แผนภูมิแสดงการค้าโดยรวมระหว่างอาเซียนกับอินเดีย ตั้งแต่ปี 2016-2023.....	27
รูปภาพที่ 9 การสำรวจผลกระทบจากการถอนตัวของอินเดียจากความตกลง RCEP.....	28
รูปภาพที่ 10 ตารางเทียบผลกระทบของการยกเลิกภาษีศุลกากรต่อ GDP ภายใต้ 2 สถานการณ์	31
รูปภาพที่ 11 ตารางเปรียบเทียบดุลการค้าของอินเดียต่อจีนและอาเซียน ภายใต้ 2 สถานการณ์	33
รูปภาพที่ 12 India’s Act East Policy	35
รูปภาพที่ 13 การเชื่อมโยงทางน้ำระหว่างอินเดียบอกประเทศเพื่อนบ้าน	35
รูปภาพที่ 14 โครงการ Kaladan Multimodal Transit Transport Project.....	36

1. บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) หรือ อาเซียน เป็นองค์การระหว่างประเทศที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักตามปฏิญญากรุงเทพฯ ปี 1967 ในการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ซึ่งแม้ว่าในช่วงแรกเริ่มก่อตั้งอาเซียนจะไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้มากนัก เนื่องจากอาเซียนยังคงให้ความสำคัญกับประเด็นด้านความมั่นคงเป็นหลัก สอดคล้องกับบริบทโลกในช่วงเวลานั้นที่กำลังเผชิญกับภาวะความขัดแย้งทางอุดมการณ์ หรือ สงครามเย็น อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากสงครามเย็นสิ้นสุด อาเซียนเริ่มหันกลับมาให้ความสนใจประเด็นด้านเศรษฐกิจภายในภูมิภาคมากขึ้น โดยในปี 1992 อาเซียนได้ประกาศจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการค้าและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภูมิภาค ซึ่ง AFTA ยังถือเป็นการบูรณาการทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคฉบับแรกและฉบับเดียวของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในขณะนั้น แต่ AFTA ยังคงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรมากนัก อันมีสาเหตุมาจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนที่คล้ายคลึงกันมาก มีการผลิตสินค้าในลักษณะเดียวกัน ทำให้เกิดการแข่งขันกันมากกว่าที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประกอบกับประเทศสมาชิกอาเซียนมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ทำให้ประเทศสมาชิกบางประเทศยังไม่พร้อมที่จะปฏิบัติตามมาตรการทางด้านภาษีหรือข้อจำกัดทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีระหว่างกันได้ตามเงื่อนไข ต่อมาในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ปี 1997 อาเซียนเริ่มตระหนักได้ว่าความร่วมมือระหว่างกันภายในอาเซียนไม่เพียงพอที่จะจัดการกับวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้ อาเซียนจำเป็นต้องพึ่งพาประเทศภายนอกภูมิภาค โดยเฉพาะจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ จึงเป็นที่มาของการจัดตั้งกรอบความร่วมมืออาเซียนบวกสาม (ASEAN+3) ขึ้น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางเศรษฐกิจร่วมกัน นอกจากนี้ อาเซียนยังได้จัดทำข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) จำนวน 5 ฉบับ กับประเทศนอกภูมิภาค 6 ประเทศ ได้แก่ จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ออสเตรเลียกับนิวซีแลนด์ และอินเดีย ซึ่งมีการกำหนดเวลาและรายละเอียดที่แตกต่างกัน โดยทั้งหมดนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่พัฒนาต่อยอดไปสู่การจัดทำความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) ในเวลาต่อมา

ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค หรือ RCEP ถือเป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่อาเซียนเป็นผู้ริเริ่มขึ้น ท่ามกลางการแข่งขันของมหาอำนาจทั้งภายในและภายนอกภูมิภาค เพื่อเข้ามามีบทบาทหน้าในการบูรณาการเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะแนวคิดในการจัดทำความตกลงการค้าเสรีสามฝ่ายระหว่างจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ และความตกลง

หุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership: TPP) ซึ่งสหรัฐอเมริกา เป็นผู้ดำเนินการเจรจาขณะนั้น (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นข้อตกลงความครอบคลุมและความก้าวหน้า เพื่อหุ้นส่วนทางการค้าภาคพื้นเอเชีย-แปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership: CPTPP)) และมีประเทศสมาชิกอาเซียน รวมถึงประเทศคู่เจรจาที่สำคัญ ของอาเซียนเข้าร่วมเจรจาด้วย ซึ่งหากการเจรจาสำเร็จ อาจทำให้อาเซียนสูญเสียความเป็นแกนกลาง ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ การเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีเอเชียตะวันออกเฉียง (East Asia Free Trade Area: EAFTA) ที่จีนและเกาหลีใต้เสนอขึ้น โดยประกอบด้วยประเทศสมาชิก ASEAN+3 และการเจรจาจัดทำความตกลงหุ้นส่วนความร่วมมือทางเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง (Comprehensive Economic Partnership of East Asia: CEPEA) ที่ญี่ปุ่นเสนอขึ้น โดยประกอบด้วย ประเทศสมาชิก ASEAN+6 ซึ่งรวมออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดียเข้ามาด้วย โดยทั้งสองกรอบนี้ เป็นกรอบที่อาเซียนสามารถเป็นแกนกลางได้ แต่ก็ยังไม่มีความคิดเห็นในการเจรจา ด้วยเหตุนี้ อาเซียนจึงตกลงร่วมกันจัดทำ RCEP ขึ้น¹ โดยอินโดนีเซีย ในฐานะประธานอาเซียนขณะนั้น ได้เสนอ กรอบความร่วมมือเพื่อการบูรณาการเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงกรอบใหม่ขึ้นในการประชุม ASEAN Summit ครั้งที่ 19 เมื่อปี 2011 ซึ่งก็คือ RCEP นั่นเอง² โดยพัฒนามาจากแนวคิด ASEAN+3 และ ASEAN+6 ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ของอาเซียน ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) 1 ใน 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ที่อาเซียนต้องการ รักษาบทบาทในการเป็นแกนกลาง (ASEAN Centrality) ขับเคลื่อนการรวมกลุ่มเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้น ในภูมิภาค³ โดยหลักการทั่วไปและวัตถุประสงค์ของการเจรจา RCEP ระบุไว้ใน Guiding Principles 2012 ว่า เพื่อให้เป็นความตกลงที่ทันสมัย มีคุณภาพสูง และเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน โดยครอบคลุม การค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและทางเทคนิค ทรัพย์สินทางปัญญา การแข่งขัน การระงับข้อพิพาท และประเด็นอื่นที่เห็นพ้องกัน รวมทั้งได้กำหนดกรอบเป้าหมาย ให้มีการเริ่มเจรจาในปี 2013 และแล้วเสร็จในปี 2015⁴ แต่การเจรจาไม่สามารถบรรลุผลได้ ตามเป้าหมายที่กำหนด อันเนื่องมาจากความท้าทายหลายประการ ทั้งปัญหาภายในอาเซียนเอง และ ปัญหาความขัดแย้งระหว่าง ASEAN+6 ทำให้การเจรจายืดเยื้อไปจากกำหนด⁵ ทั้งนี้ เมื่อแรกเริ่มเจรจา

¹ พรนิชา หว่างอากาศ, "อาเซียนและการจัดทำความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค" (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สารนิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560), 2-3, สืบค้นจาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:146079.

² พรนิชา หว่างอากาศ, "อาเซียนและการจัดทำความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค," 1.

³ "RCEP สถานะการเจรจาปัจจุบัน," กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2565, สืบค้นจาก <https://www.dtn.go.th/content/categories/detail/id/33/cid/1081/iid/1340>.

⁴ "Guiding Principles and Objectives for Negotiating the Regional Comprehensive Economic Partnership," ASEAN Secretariat, 2012, accessed 24 March 2023, Retrieved from <https://asean.org/wp-content/uploads/2012/05/RCEP-Guiding-Principles-public-copy.pdf>.

⁵ พรนิชา หว่างอากาศ, "อาเซียนและการจัดทำความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค," 3.

ในปี 2013 RCEP มีสมาชิกทั้งหมด 16 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ และประเทศคู่เจรจา 6 ประเทศ ซึ่งมี FTA กับอาเซียน (จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดีย) แต่ภายหลังจากอินเดียได้ขอลอนตัวออกในปี 2019 ทั้งที่เข้าร่วมการเจรจาอย่างแข็งขันตั้งแต่ต้น โดยนายเรนทรา โมดี นายกรัฐมนตรีอินเดีย กังวลเกี่ยวกับการไหลบ่าของสินค้าจากจีน สินค้าเกษตรจากออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ การขาดดุลการค้าของอินเดีย รวมถึงยังคงมีความเห็นต่างเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีศุลกากร และการตั้งกำแพงการค้าที่ไม่ใช่ภาษี ซึ่งรูปแบบของความตกลง RCEP ในขณะนั้นไม่ได้สะท้อนถึงสาระสำคัญตามที่เคยหารือกันไว้⁶ และในสุนทรพจน์ของเขา ยังระบุด้วยว่า “เมื่อผมชั่งน้ำหนักข้อตกลงฉบับนี้กับผลประโยชน์ของชาวอินเดีย ผมไม่ได้รับคำตอบในทางบวก”⁷ ด้านปลัดกระทรวงการต่างประเทศของอินเดีย ให้เหตุผลต่อประเด็นดังกล่าวว่า อินเดียต้องการรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจภายในประเทศ และมองว่า ความตกลง RCEP จะส่งผลกระทบต่อการทำมาหากินของประชาชนชาวอินเดีย ซึ่งรวมถึงชาวอินเดียกลุ่มที่อ่อนแอที่สุด⁸ ทั้งนี้ การถอนตัวจากการเจรจาของอินเดีย ทำให้ RCEP เหลือสมาชิก 15 ประเทศ โดยอาเซียนและประเทศคู่เจรจาที่เหลือสามารถปิดการเจรจาจัดทำความตกลงทั้ง 20 บทและการเจรจาเปิดตลาดในส่วนที่สำคัญทุกประเด็นได้ในช่วงที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ASEAN Summit ครั้งที่ 35 เมื่อปี 2019 และรัฐมนตรีของทั้ง 15 ประเทศได้ลงนามในความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค ในการประชุมสุดยอด RCEP ครั้งที่ 4 ในปี 2020 ผ่านระบบการประชุมทางไกล⁹ โดยเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2022 RCEP มีผลบังคับใช้กับประเทศสมาชิก 10 ประเทศ ได้แก่ บรูไน กัมพูชา สปป.ลาว สิงคโปร์ ไทย เวียดนาม จีน ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย ต่อมาเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2022 RCEP มีผลบังคับใช้กับเกาหลีใต้ วันที่ 4 มีนาคม 2022 มีผลบังคับใช้กับเมียนมา วันที่ 18 มีนาคม 2022 มีผลบังคับใช้กับมาเลเซีย¹⁰ วันที่ 2 มกราคม 2023 มีผลบังคับใช้กับอินโดนีเซีย¹¹ และวันที่ 2 มิถุนายน 2023 มีผลบังคับใช้กับ

⁶ “จีน-อาเซียน win-win ปิดดีล RCEP ยังไหว ทั้ง “ทรัมป์” ยโส ดีใจ อยู่จนอวลง,” ผู้จัดการออนไลน์, 9 พฤศจิกายน 2562, สืบค้นจาก <https://mgronline.com/daily/detail/9620000107262>.

⁷ Neha Dasgupta, Sanjeev Miglani, and Manoj Kumar, “Asia trade pact doesn't reflect India's interests, decided not to join: PM Modi,” Business News, Reuters, 4 November 2019, Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-asean-summit-india/asia-trade-pact-doesnt-reflect-indias-interests-decided-not-to-join-pm-modi-idUSKBN1XE1EL>.

⁸ “อินเดียถอนตัวข้อตกลงการค้าใหญ่สุดในโลกกลางซัมมิตอาเซียน กังวลสินค้าจีนทะลัก,” ข่าวต่างประเทศ, ผู้จัดการออนไลน์, 4 พฤศจิกายน 2562, สืบค้นจาก <https://mgronline.com/around/detail/9620000105980>.

⁹ “RCEP สถานะการเจรจาปัจจุบัน.”

¹⁰ “Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) Agreement,” Ministry of Trade and Industry Singapore, 2022, accessed 22 May, 2023, Retrieved from [https://www.mti.gov.sg/Trade/Free-Trade-Agreements/RCEP#:~:text=The%20RCEP%20Agreement%20entered%20into,and%20Malaysia%20\(18%20March\)](https://www.mti.gov.sg/Trade/Free-Trade-Agreements/RCEP#:~:text=The%20RCEP%20Agreement%20entered%20into,and%20Malaysia%20(18%20March)).

¹¹ “กรมเจรจาฯ แจ้งข่าวดี อินโดนีเซียพร้อมใช้ความตกลง RCEP 2 ม.ค.นี้ ช่วยผู้ประกอบการไทยเพิ่มโอกาสทางการผลิต-การค้า-บริการ,” กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2565, สืบค้นจาก <https://www.dtn.go.th/content/category/detail/id/22/iid/11440>.

ฟิลิปปินส์เป็นประเทศสุดท้าย¹² ทำให้ในขณะนี้ ความตกลง RCEP มีผลใช้บังคับกับประเทศสมาชิกผู้ก่อตั้งครบทั้ง 15 ประเทศแล้ว โดยภายหลังมีผลบังคับใช้ RCEP ถือเป็นความตกลงการค้าเสรีที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ครอบคลุมประชากร 2.3 พันล้านคน หรือร้อยละ 30 ของประชากรโลก มูลค่า GDP รวม 25.8 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณร้อยละ 30 ของ GDP โลก และมีมูลค่าการค้ารวมกว่า 12.7 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งมากกว่า 1 ใน 4 ของมูลค่าการค้าสินค้าและบริการโลก และร้อยละ 31 ของกระแสการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ทั่วโลก¹³

อย่างไรก็ดี อาเซียน และประเทศสมาชิก RCEP อื่น ๆ ยังคงเปิดทางให้อินเดียกลับเข้ามาร่วมในความตกลง RCEP อีกครั้งได้เสมอ โดยในการประชุมรัฐมนตรีความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค สมัยพิเศษ ครั้งที่ 10 (10th Inter-sessional Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) Ministerial Meeting) เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2020 รัฐมนตรีของประเทศสมาชิก RCEP ได้ออกแถลงการณ์ร่วมระบุถึงอินเดียว่า “อินเดียเป็นประเทศสำคัญในการเจรจาจัดทำความตกลง RCEP ตั้งแต่ต้นในปี 2012 เราเชื่อว่าการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในความตกลง RCEP ของอินเดียจะมีส่วนช่วยสนับสนุนความก้าวหน้าและความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาค เราจึงขอเน้นย้ำว่า RCEP ยังคงเปิดกว้างสำหรับอินเดียเสมอ”¹⁴ เช่นเดียวกับ แถลงการณ์ร่วมของผู้นำประเทศสมาชิก RCEP ในการประชุมสุดยอด RCEP ครั้งที่ 4 ซึ่งเน้นย้ำว่า “RCEP ยังคงเปิดกว้างสำหรับอินเดียในฐานะ 1 ใน 16 ประเทศที่เข้าร่วมแต่เดิม โดยการกลับเข้าร่วมความตกลง RCEP ของอินเดียจะได้รับการต้อนรับ เนื่องจากอินเดียได้เข้าร่วมการเจรจา RCEP ตั้งแต่ต้น และความสำคัญเชิงกลยุทธ์ของอินเดียในฐานะหุ้นส่วนระดับภูมิภาค”¹⁵ นอกจากนี้ ในความตกลง RCEP บทที่ 20 ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า RCEP จะเปิดรับการภาคยานุวัติของสมาชิกใหม่หลังจากวันที่ความตกลงมีผลใช้บังคับไปแล้ว 18 เดือน โดยขึ้นอยู่กับความยินยอมของกลุ่มภาคีและข้อกำหนดหรือเงื่อนไขใด ๆ ที่กลุ่มภาคีอาจตกลงกับสมาชิกใหม่ ยกเว้นอินเดียที่อนุญาตให้กลับเข้ามาได้ทุกเมื่อในฐานะประเทศสมาชิกดั้งเดิม¹⁶ ขณะนี้นายลี เซียนลุง นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ แสดงความคาดหวังว่า อินเดียจะทบทวนข้อดีของการเข้าร่วม

¹² “พาณิชย์’ แจ้งข่าวดี ฟิลิปปินส์ให้สัตยาบัน RCEPชาติสุดท้าย เริ่มบังคับใช้ 2 มิ.ย.นี้ เพิ่มโอกาสผู้ประกอบการไทยผลิตและส่งออกสินค้าในภูมิภาค,” กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2566, สืบค้นจาก <https://www.dtn.go.th/th/content/category/detail/id/22/iid/11945>.

¹³ “The RCEP Agreement Enters Into Force,” ASEAN Secretariat, 2022, accessed 22 May, 2023, Retrieved from <https://asean.org/rcep-agreement-enters-into-force/>.

¹⁴ “Joint Media Statement of the 10th Regional Inter-sessional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) Ministerial Meeting,” ASEAN Secretariat, accessed 20 November 2022, Retrieved from <https://asean.org/speechandstatement/joint-media-statement-of-the-10th-regional-inter-sessional-comprehensive-economic-partnership-rcep-ministerial-meeting/>.

¹⁵ “Joint Leaders’ Statement on the Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP),” Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China, 2020, accessed 23 June, 2023, Retrieved from https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt_665385/2649_665393/202011/t20201116_679647.html.

¹⁶ “Regional Comprehensive Economic Partnership Agreement,” ASEAN Secretariat, accessed 20 May, 2023, Retrieved from <https://rcepsec.org/legal-text/>.

RCEP พร้อมเน้นย้ำว่า ประตูดของ RCEP พร้อมเปิดรับอินเดียเสมอ¹⁷ ซึ่งจากการที่ RCEP ยังคงเข้ม ประตูดไว้สำหรับอินเดียในการกลับเข้ามาร่วมในความตกลงได้เสมอนี้ นำมาสู่คำถามสำคัญว่า หากอินเดีย กลับเข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในความตกลง RCEP จะส่งผลกระทบต่ออาเซียนในฐานะผู้เป็นแกนกลาง ขับเคลื่อนความตกลง RCEP อย่างไร

เพื่อเป็นการตอบคำถามข้างต้น สารนิพนธ์ฉบับนี้ จึงมุ่งนำเสนอให้เห็นถึง อิทธิพลของอินเดีย ที่มีต่อภูมิภาคอาเซียน โดยเน้นในมิติทางเศรษฐกิจ ผ่านกรอบความร่วมมือทั้งในฐานะประเทศคู่เจรจา (Dialogue Partner) และในกรอบ RCEP ตลอดจนพิจารณาความตกลง RCEP ที่ปราศจากการมีส่วนร่วม ร่วมของอินเดีย เพื่อประกอบการวิเคราะห์ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่ออาเซียน หากอินเดียเข้า ร่วมความตกลง RCEP ในอนาคต โดยวิเคราะห์ภายใต้กรอบทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence Theory)

1.2 คำถามวิจัย

การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP) ของอินเดีย ส่งผลต่ออาเซียนอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

- 1.3.1 เพื่อศึกษาบทบาทและอิทธิพลของอินเดียที่มีต่ออาเซียนในมิติทางเศรษฐกิจ
- 1.3.2 เพื่อศึกษาความตกลง RCEP ที่ปราศจากการมีส่วนร่วมของอินเดีย
- 1.3.3 เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่ออาเซียน หากอินเดียเข้าร่วมความตกลง RCEP ในอนาคต

1.4 การทบทวนวรรณกรรม

ในส่วนนี้ ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นถึงการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งพากันทางเศรษฐกิจ ในภูมิภาคเอเชีย เอเชีย-แปซิฟิก และอาเซียน ความเสี่ยงและอุปสรรคต่อการพึ่งพากันทางเศรษฐกิจ รวมถึงการศึกษาที่วิเคราะห์เกี่ยวกับสาเหตุและผลกระทบจากการไม่เข้าร่วมความตกลง RCEP ของอินเดีย โดยแบ่งงานเขียนเป็น 4 ประเภท ได้แก่ **ประเภทที่ 1** งานเขียนที่ศึกษาเกี่ยวกับการพึ่งพากัน ทางเศรษฐกิจในภูมิภาค **ประเภทที่ 2** เป็นงานเขียนที่ศึกษาถึงอุปสรรคและข้อจำกัดของการพึ่งพากัน

¹⁷ "ASEAN-India Relations: Potential for Further Growth," The Institute of South Asian Studies (ISAS), 2022, accessed 15 April, 2023, Retrieved from <https://www.isas.nus.edu.sg/papers/asean-india-relations-potential-for-further-growth/>

ทางเศรษฐกิจ ผ่านการบูรณาการความร่วมมือทางเศรษฐกิจภายใต้สถาบัน **ประเภทที่ 3** คือ งานเขียนที่วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการไม่เข้าร่วมความตกลง RCEP ของอินเดีย

งานเขียนที่กล่าวถึงการพึ่งพากันทางเศรษฐกิจในทวีปเอเชีย ปรากฏชัดในการศึกษาของ Ram Prasad Adhikary ในงาน *An Analysis of Economic Interdependence Among Asian Countries* ซึ่งได้อธิบายว่า การพึ่งพากันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในทวีปเอเชียมีมาช้านาน โดยการค้าระหว่างประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความสำคัญมาตั้งแต่ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ก่อนจะลดลงอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ 1950-1960 และกลับมาเฟื่องฟูอีกครั้งในทศวรรษที่ 1970 จากการดำเนินนโยบายเน้นการส่งออก ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และกระบวนการโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศขยายตัว นำความเจริญรุ่งเรืองอย่างไม่เคยมีมาก่อน มาสู่หลายประเทศ จนกระทั่งช่วงกลางปี 1997 ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกือบทั้งหมดประสบความสำเร็จในการเติบโตของ GDP ขณะที่เอเชียใต้เริ่มดำเนินนโยบายเปิดการค้าในเวลาต่อมา และมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูงในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการขยายตัวของการค้าและการลงทุนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาค อาทิ เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ความตกลงการให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ (South Asian Preferential Trading Arrangement: SAPTA) และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) มีส่วนช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางการค้าภายในภูมิภาค และในขณะเดียวกัน การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นยังนำไปสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกันที่เพิ่มขึ้นด้วย¹⁸

นอกจากนี้ ในงาน *Interdependence of Production and Income in Asia-Pacific Economies: An International Input-Output Approach* ของ Tomoko Mori และ Hitoshi Sasaki ได้ตรวจสอบการพึ่งพากันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยใช้ตาราง Input-Output ระหว่างประเทศของเอเชีย และผลการวิเคราะห์การจูงใจการผลิตแสดงให้เห็นว่าค่าสัมประสิทธิ์การจูงใจการผลิตของหลายประเทศในเอเชีย-แปซิฟิกเพิ่มขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจูงใจการผลิตของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะจากจีน เพิ่มขึ้น ดังนั้น การพึ่งพากันทางเศรษฐกิจของเอเชีย-แปซิฟิกในแง่ของเครือข่ายการผลิตโลก จึงลึกซึ้งยิ่งขึ้นตั้งแต่ปี 2000 เป็นต้นมา ผ่านการค้าสินค้า

¹⁸ Ram Prasad Adhikary, *An Analysis of Economic Interdependence Among Asian Countries* (South East Asian Central Banks (SEACEN) Research and Training Centre, 2001), 1.

ชั้นกลางที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จีน มีบทบาทสำคัญมากขึ้นกว่าเดิมในฐานะศูนย์กลางการผลิตหลักในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก¹⁹

ขณะที่งานเขียน Measuring Global Economic Interdependence: A Hierarchical Network Approach ของ David Matesanz Gomez, Benno Torgler และ Guillermo J. Ortega มองว่า โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจเป็นกระบวนการในระดับภูมิภาคมากกว่ากระบวนการในระดับโลก ซึ่งนั่นหมายถึง การเพิ่มการพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจของโลกนั้นขับเคลื่อนโดยกลุ่ม ระดับภูมิภาค ทางภูมิศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม นอกจากนี้ การเติบโตทางเศรษฐกิจยังเกี่ยวข้องกับ การบูรณาการระดับภูมิภาค เช่น สหภาพยุโรปและอาเซียน ซึ่งมีการเชื่อมโยงผลผลิตสูงกว่าประเทศ กลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า ประเทศส่วนใหญ่เชื่อมโยงกันด้วยการเชื่อมโยงทางการค้าที่อ่อนแอ แต่การรวมกลุ่มระดับภูมิภาคดำรงอยู่ด้วยความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมาก²⁰

งานเขียนที่ศึกษาถึงอุปสรรคและข้อจำกัดของการพึ่งพากันทางเศรษฐกิจ ผ่านการบูรณาการความร่วมมือทางเศรษฐกิจภายใต้สถาบันระดับภูมิภาค ปรากฏในงานเขียน The institutionalization of the Indo-Pacific: problems and prospects ของ Kai He และ Huiyun Feng ซึ่งมองถึงอุปสรรคและข้อจำกัดของสถาบันระดับภูมิภาค โดยพบว่า การมีสถาบันระดับภูมิภาคหลายแห่งในเอเชีย-แปซิฟิก เช่น สถาบันการแข่งขันทางการค้าและการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ 2 สถาบัน คือ ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP) นำโดยอาเซียนและจีน และข้อตกลงความครอบคลุมและความก้าวหน้าเพื่อหุ้นส่วนทางการค้าภาคพื้นเอเชีย-แปซิฟิก (CPTPP) นำโดยญี่ปุ่นและออสเตรเลีย (ในกรณีที่ไม่ใช่สหรัฐอเมริกา) และสถาบันที่เกี่ยวข้องทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงอีกมากมาย ในภูมิภาค ซึ่งสหรัฐฯ มีบทบาทนำ และอินเดียกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีบทบาทด้วย ความร่วมมือที่พันกันเหล่านี้ของสถาบันระดับภูมิภาค ทำให้เกิดเงาเหนือสถาบันของอินโด-แปซิฟิกในอนาคต²¹

เช่นเดียวกับงานเขียน Soft Balancing, Hedging, and Institutional Darwinism ของ T.J. Pempel ซึ่งมองว่า สถาบันพหุภาคีที่เกิดขึ้นใหม่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีจำนวนมากและมีความหลากหลาย โดยรูปแบบสถาบันของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นรูปแบบองค์กรที่กระจัดกระจาย มีเป้าหมายของแต่ละสถาบันที่แยกจากกัน ซึ่งสะท้อนถึงความพยายามที่ไม่ปะติดปะต่อในการจัดการ

¹⁹ Tomoko Mori and Hitoshi Sasaki, *Interdependence of Production and Income in Asia-Pacific Economies: An International Input-output Approach*, Bank of Japan Tokyo (2007), 1.

²⁰ David Matesanz Gomez, Benno Torgler, and Guillermo J. Ortega, "Measuring global economic interdependence: A hierarchical network approach," *The World Economy* 36, no. 12 (2013): 1643-44, Retrieved from https://onlinelibrary.wiley.com/doi/fulU/10.1111/twec.12080?casa_token=NTLzIazRQZIAAAA%3AEPeRBkNHv3d91DXhVTI5zbZNcCZ6qUhyQJv7DXgf94KsHOUM1sSebFSK-MbBi-Z7gcQLd4BS0hg.

²¹ Kai He and Huiyun Feng, "The institutionalization of the Indo-Pacific: Problems and prospects," *International Affairs* 96, no. 1 (2020): 149-68, Retrieved from <https://academic.oup.com/ia/article/96/1/149/5697495>.

กับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ต่อเนื่องในดุลอำนาจระดับโลกและระดับภูมิภาค นอกจากนี้ ทั้งสมาชิกและสถาบันยังมีความทับซ้อนและขัดแย้งกัน แต่อย่างไรก็ดี T.J. Pempel มองว่า สถาบันสามารถพัฒนาไปตามกาลเวลาในอนาคต โดยสถาบันพหุภาคีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกอาจพัฒนาไปสู่การรวมเป็นสถาบันมากขึ้น ความไว้วางใจของสมาชิกที่เพิ่มขึ้น และความแข็งแกร่งของอำนาจสถาบันที่มากขึ้นได้²²

ส่วนงานเขียนที่วิเคราะห์สาเหตุการถอนตัวจากความตกลง RCEP ของอินเดีย นั้น งานเขียน Was India Right in Not Joining RCEP? A Cost-Benefit Analysis ของ Monika Jain มองว่า สาเหตุหลักที่อินเดียไม่เข้าร่วมในความตกลง RCEP เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมภายในของอินเดียที่อ่อนแอและไม่สามารถแข่งขันกับสินค้านำเข้าราคาถูกได้ อาทิ น้ำมันปาล์มจากมาเลเซีย ยางจากเวียดนามและอินโดนีเซีย ผลิตภัณฑ์นมจากออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ รวมถึงสินค้านำเข้าจากจีน ซึ่งสินค้านำเข้าเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อภาคการผลิตภายในประเทศที่ถือเป็นภาคส่วนสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของอินเดีย²³ นอกจากนี้ หากเข้าร่วมในความตกลง RCEP อินเดียจำเป็นต้องลดกำแพงภาษีลง ซึ่งไม่ได้ส่งผลดีต่อการส่งออกของอินเดียเลย เพราะจากประสบการณ์การทำ FTA ที่ผ่านมา อินเดียมักเผชิญกับภาวะขาดดุลทางการค้า มีการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างมาก ขณะที่การส่งออกเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย และแต่เดิมอินเดียขาดดุลกับ 11 ประเทศจาก 15 ประเทศในกลุ่ม RCEP อยู่แล้ว โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา อินเดียขาดดุลเพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่า²⁴

เช่นเดียวกับนักวิชาการจาก Centre for WTO Studies, Indian Institute of Foreign Trade ซึ่งได้ร่วมกันวิเคราะห์และประเมินสาเหตุการถอนตัวของอินเดียจากความตกลง RCEP ในงานเขียน Evaluating the Reasons for India's Withdrawal from RCEP: A General Equilibrium Analysis ซึ่งมองว่า การขาดดุลทางการค้าของอินเดียกับประเทศสมาชิกอื่น ๆ ที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้อินเดียถอนตัวจากความตกลง RCEP นอกจากนี้ พวกเขายังได้ประเมินผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น หากอินเดียเข้าร่วมความตกลง RCEP ผ่านแบบจำลอง Global Trade Analysis Project (GTAP) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การขาดดุลทางการค้าโดยรวมของอินเดียอาจลดลงหลังจากเข้าร่วมความตกลง RCEP แต่การขาดดุลทางการค้าของอินเดียต่ออาเซียนและจีนอาจเพิ่มขึ้นอย่างมาก ซึ่งในกรณีของอาเซียน อินเดียจะขาดดุล 43,040 จาก 20,528 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่กรณี

²² Thomas J Pempel, "Soft balancing, hedging, and institutional Darwinism: The economic-security nexus and East Asian regionalism," *Journal of East Asian Studies* 10, no. 2 (2010): 209-38, Retrieved from <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-east-asian-studies/article/soft-balancing-hedging-and-institutional-darwinism-the-economicsecurity-nexus-and-east-asian-regionalism/CE708525E60069682A3895EA16F6D8FC>.

²³ Monika Jain, "Was India Right in Not Joining RCEP? A Cost-Benefit Analysis," *India Quarterly* 77, no. 4 (2021): 556-57, Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/09749284211047728>.

²⁴ Jain, "Was India Right in Not Joining RCEP? A Cost-Benefit Analysis," 546-50.

ของจีน อินเดียจะขาดดุล 64,926 จาก 46,101 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมถึง GDP ของอินเดีย อาจลดลงอย่างมากเมื่อเทียบกับตอนที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของ RCEP²⁵

ขณะที่งานเขียน India's withdrawal from RCEP: Neutralising national trade concerns ของ Pankhuri Gaur มองว่า อินเดียไม่เข้าร่วม RCEP เนื่องจากความเห็นไม่ตรงกันกับประเทศสมาชิกอื่น ๆ ในหลายประเด็น ได้แก่ 1) อินเดียได้เจรจาเพื่อขออยู่ในเกณฑ์ของบทบัญญัติพิเศษและการปฏิบัติที่แตกต่าง (Special and Differential Treatment: S&DT) ที่จะช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนา และประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดได้รับข้อกำหนดพิเศษจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ภายใต้กลไกของ องค์การการค้าโลก โดยอินเดียร้องขอ S&DT ใน RCEP เนื่องจากขาดดุลทางการค้าอย่างมากกับ ประเทศสมาชิก RCEP แต่คำร้องขอของอินเดียก็ถูกปิดตกไป 2) ปีที่จะใช้เป็นฐานการคำนวณเพื่อ ลดภาษีนำเข้าหลังการเจรจาเสร็จสิ้น 3) กฎถิ่นกำเนิดสินค้าในข้อตกลง ที่อินเดียมองว่าหลวม และอาจทำให้เกิดช่องโหว่ รวมถึงเกิดการขาดดุลการค้าทางอ้อม 4) อินเดียต้องการให้มีมาตรการ ป้องกันพิเศษในรายการสินค้า 5) อินเดียมีความเห็นต่างด้านการจัดการข้อมูลในหมวด E-Commerce โดยอินเดียเสนอให้มี data residency ซึ่งจำเป็นต้องมีข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บไว้ใน ประเทศและจะไม่ถูกถ่ายโอนโดยไม่ได้รับการอนุมัติจากหน่วยงานที่เหมาะสม แต่ข้อเสนอ นี้ของอินเดียก็ถูกปิดตกจากประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ เนื่องจากมองว่าเป็นอุปสรรคต่อการค้าดิจิทัล ทั่วทั้งภูมิภาคที่ต้องการแบ่งปันข้อมูลระหว่างกันอย่างเสรี และ 6) อินเดียขอให้มีการยกเว้น ค่าธรรมเนียมวีซ่าจากประเทศสมาชิกในข้อตกลง เนื่องจากมีผู้เชี่ยวชาญชาวอินเดียจำนวนมากอาศัย อยู่ในต่างประเทศเพื่อทำงาน แต่คำขอนี้ของอินเดียก็ถูกปิดตกเช่นกัน และด้วยการเจรจาต่อรองที่ไม่ บรรลุผลเหล่านี้ จึงเป็นการยากที่อินเดียจะลงนามในความตกลง อย่างไรก็ตาม Pankhuri Gaur มองว่า ยังมีความเป็นไปได้ที่อินเดียจะพิจารณาการเข้าร่วมข้อตกลงนี้อีกครั้งในช่วงที่เศรษฐกิจกำลังชะลอตัว และเศรษฐกิจโลกอยู่ในภาวะถดถอย²⁶

นอกจากนี้ งานเขียนของ Pankhuri Gaur ยังได้วิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการไม่ เข้าร่วมความตกลง RCEP ของอินเดีย โดยเขาวิเคราะห์ว่า การถอนตัวของอินเดียในครั้งนี้จะสร้างความสูญเสียให้แก่ประเทศสมาชิก RCEP โดยเฉพาะการสูญเสียตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่ จากเดิมที่ ความตกลง RCEP ซึ่งคาดว่าจะมีอินเดียรวมอยู่ด้วย มีสัดส่วนประชากรโดยรวมมากถึงร้อยละ 47.5 ของประชากรโลก แต่การขาดการมีส่วนร่วมของอินเดียทำให้ส่วนแบ่งประชากรของกลุ่มลดลงเหลือ

²⁵ Sachin Kumar Sharma et al., "Evaluating the Reasons for India's Withdrawal from RCEP: A General Equilibrium Analysis," *The Indian Economic Journal* 71, no. 3 (2023): 528-29, Retrieved from <https://journals-sagepub-com.chula.idm.oclc.org/doi/full/10.1177/00194662231159847>.

²⁶ Pankhuri Gaur, "India's withdrawal from RCEP: Neutralising national trade concerns," *Journal of the Asia Pacific Economy* 27, no. 2 (2022): 272-80, Retrieved from <https://www.tandfonline-com.chula.idm.oclc.org/doi/full/10.1080/13547860.2020.1809772>.

ร้อยละ 29.7 ของประชากรโลก ซึ่งนั่นหมายถึงฐานผู้บริโภคที่ลดลงอย่างมาก และการไม่เข้าร่วมในความตกลง RCEP ของอินเดีย จะส่งผลกระทบต่อดุลทางการค้าของประเทศสมาชิก RCEP ด้วย นอกจากนี้ อินเดียยังถือว่าเป็นประเทศที่มีศักยภาพสำหรับการส่งออกของประเทศสมาชิก RCEP ที่เหลือ โดยศักยภาพการส่งออกในอินเดีย จากศักยภาพการส่งออกทั้งหมด 1316.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในประเทศสมาชิก RCEP 16 ประเทศนั้น อินเดียให้การเข้าถึงตลาดแก่ 15 ประเทศสมาชิก มูลค่าประมาณ 122.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 9.5 ของศักยภาพทั้งหมด โดยประเทศที่จะได้รับประโยชน์สูงสุดจากอินเดีย คือ ฟิลิปปินส์ รองลงมาได้แก่ มาเลเซียและอินโดนีเซีย²⁷

เช่นเดียวกับงานเขียน The impact of India's absence of RCEP on Indo-Pacific economic cooperation ของ Shyi-Min Lu ซึ่งวิเคราะห์ผลกระทบต่อเศรษฐกิจจากการไม่เข้าร่วมในความตกลง RCEP ของอินเดีย ต่อประเทศสมาชิกที่เหลือ 15 ประเทศ ผ่านการใช้โมเดล Global Trade Analysis และฐานข้อมูลปีฐาน 2014 โดยจากการวิเคราะห์พบว่า การไม่เข้าร่วมของอินเดียในครั้งนี้ จะทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกได้รับผลกระทบ GDP ของประเทศสมาชิก RCEP ที่เหลือ 15 ประเทศมีแนวโน้มลดลง โดยอาเซียนลดลงจากร้อยละ 6.0 เหลือร้อยละ 5.4 **รูปภาพที่ 1** นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของอินเดียในระยะยาว²⁸

	RCEP16		RCEP15	
	%	US\$ Billion	%	US\$ Billion
ASEAN	6.0	148.3	5.4	132.6
Japan	5.1	232.9	5.0	227.4
China	4.9	504.5	4.6	473.2
South Korea	7.2	102.2	6.5	91.9
Australia	3.2	46.2	2.9	42.6
New Zealand	3.0	6.0	3.0	6.1
India	7.1	144.0	-0.2	-3.2

Source: The author's estimate based on the GTAP database (10)

รูปภาพที่ 1 ผลกระทบต่อประเทศสมาชิก RCEP (การเปลี่ยนแปลง Real GDP)

ที่มา: SSRG International Journal of Economics and Management Studies

²⁷ Gaur, "India's withdrawal from RCEP: Neutralising national trade concerns," 281-83.

²⁸ Shyi-Min Lu, "The impact of India's absence of RCEP on Indo-Pacific economic cooperation," *SSRG International Journal of Economics and Management Studies* 8, no. 2 (2021): 133.

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่า มีงานเขียนที่มองว่า ประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย มีการพึ่งพากันทางเศรษฐกิจมายาวนาน และลึกซึ้งยิ่งขึ้นตั้งแต่ปี 2000 เป็นต้นมา โดยการเติบโตทางเศรษฐกิจมีความเกี่ยวข้องกับการบูรณาการระดับภูมิภาค ซึ่งมีส่วนช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางการค้า และเพิ่มพูนความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นมากขึ้น นอกจากนี้ มีงานเขียนที่มองถึงอุปสรรคและข้อจำกัดของการบูรณาการระดับภูมิภาค โดยเฉพาะการมีความร่วมมือที่ซ้อนทับกันของสถาบันระดับภูมิภาค ซึ่งอาจทำให้เกิดการครอบงำของมหาอำนาจเหนือสถาบันระดับภูมิภาคในอนาคต รวมถึงรูปแบบของสถาบันที่กระจัดกระจาย อาจส่งผลให้การดำเนินการเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่า มีงานเขียนจำนวนมากที่กล่าวถึงสาเหตุการไม่เข้าร่วมความตกลง RCEP ของอินเดีย และมองว่าอินเดียมีโอกาสกลับเข้าร่วมในความตกลงได้ในอนาคต ขณะที่งานเขียนบางส่วนวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการไม่เข้าร่วมในความตกลง RCEP ของอินเดีย และมองว่าประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์อันดับต้น ๆ จากการเข้าร่วมในความตกลง RCEP ของอินเดีย ด้วยเหตุนี้ สารนิพนธ์ฉบับนี้จะช่วยรวบรวมและวิเคราะห์ผลกระทบเชิงบวกที่คาดว่าจะเกิดกับอาเซียน ในกรณีที่อินเดียเข้าร่วมในความตกลง RCEP ผ่านกรอบทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจสำคัญของอาเซียนต่อการกลับเข้าร่วมในความตกลง RCEP ของอินเดียในอนาคต

1.5 กรอบการวิเคราะห์

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนจะใช้ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence Theory) มาเป็นกรอบในการอธิบายและวิเคราะห์ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับอาเซียน หากอินเดียเข้าร่วมความตกลง RCEP ซึ่งสถานการณ์ระหว่างประเทศหลังสงครามเย็นมีลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจมากขึ้น หรือเรียกว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ ทำให้รัฐต่าง ๆ หันมาสร้างความร่วมมือและมีการบูรณาการทางเศรษฐกิจระหว่างกันมากขึ้น เพื่อเข้าถึงตลาดใหม่ ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จและรักษาความเจริญทางเศรษฐกิจเอาไว้

ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence Theory) มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระดับใหญ่ (Grand Theory) อย่างทฤษฎีเสรีนิยม (Liberalism) ซึ่งเชื่อว่าแม้ระบบระหว่างประเทศจะอยู่ในภาวะอนาธิปไตย แต่ความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เนื่องด้วยธรรมชาติของมนุษย์เป็นคนดี รักความก้าวหน้า และแสวงหาสันติภาพ โดยทฤษฎีเสรีนิยม

ให้ความสำคัญกับตัวแสดงหลักทั้งที่เป็นรัฐ หรือตัวแสดงอื่น ๆ ที่ไม่ใช่รัฐ ซึ่งมีอำนาจทางการทหาร การค้า การลงทุน การเจรจา และการจูงใจ เป็นเครื่องมือสำคัญ²⁹

โดยทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ได้รับการพัฒนาขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1970 จากความตระหนักว่า การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เน้นเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติและความมั่นคงทางการเมือง ไม่เพียงพอที่จะอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในยุคใหม่ ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน มีตัวแสดงที่หลากหลาย และรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ได้มีรัฐเป็นผู้กำหนดรูปแบบอีกต่อไป จากการเกิดขึ้นของตัวแสดง เช่น บริษัทข้ามชาติ และองค์การระหว่างประเทศ³⁰ ทั้งนี้ ในช่วงแรก ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ถูกใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคสงครามเย็น และได้พัฒนาต่อมาเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในยุคหลังสงครามเย็น ซึ่งรัฐต่าง ๆ ที่เคยมีความขัดแย้งกันทางการเมือง กลับมารวมมือกัน โดยประเด็นทางเศรษฐกิจได้กลายเป็นประเด็นสำคัญของการเมืองระหว่างประเทศ โลกมีการพึ่งพาอาศัยกันและกันทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมและขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ จากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี การสื่อสาร ตลอดจนอิทธิพลของบริษัทข้ามชาติที่สูงขึ้น จากความสามารถในการผลิตทางอุตสาหกรรม รวมถึงอิทธิพลขององค์การระหว่างประเทศ และองค์กรทางสังคมต่าง ๆ เข้ามา มีบทบาทต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากขึ้นโดยที่รัฐไม่สามารถควบคุมได้อย่างเด็ดขาด ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่มีความสลับซับซ้อน (Complex Interdependence) ทั้งหมดนี้สะท้อนความชัดเจนและความเป็นไปได้ของทฤษฎีนี้มากยิ่งขึ้น และในปัจจุบัน ทฤษฎีนี้ได้กลายเป็นแนวคิดทฤษฎีสำคัญในการอธิบายมิติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์³¹ โดยมีทำให้สมมติฐานว่าการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันนี้ ทำให้ประเทศใดประเทศหนึ่งจะไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้สำเร็จ หากปราศจากความร่วมมือของประเทศอื่น ๆ รวมด้วย³²

สำหรับนักทฤษฎีที่มีชื่อเสียงในทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันนี้ ได้แก่ โรเบิร์ต โอ. เคียวเฮน และโจเซฟ เอช. ไน (Robert O. Keohane and Joseph S. Nye) โดยในหนังสือเรื่อง Power and Interdependence ของนักวิชาการทั้งสองอธิบายว่า รัฐเป็นตัวแสดงที่ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ลำพัง แต่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านการเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งทุกด้านมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อกัน รวมถึงส่งผลต่างตอบแทน

²⁹ คิวพล ชมภูพันธุ์, ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ: ความรู้เบื้องต้น (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิจิตรมิตร จำกัด., 2559), 83.

³⁰ "ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependency Theory) และทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory)," *International Relations Analysis* 101, 2558, สืบค้นจาก <http://studyinternationalaffairs.blogspot.com/2015/06/interdependency-theory-modernization.html>.

³¹ ณัฐพงศ์ ลัทธพิพัฒน์, "การส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น ช่วงหลังปี2557: ศึกษากรณีรถไฟความเร็วสูง" (รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2560), 8.

³² "ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependency Theory) และทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory)."

ซึ่งกันและกัน³³ ทั้งนี้ นักวิชาการทั้งสองให้ความสำคัญกับประเด็นทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและสวัสดิการ โดยการพึ่งพาอาศัยกันจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อสังคมนั้น ๆ กลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่ทันสมัย และเมื่อกระบวนการดังกล่าวเพิ่มขึ้น วิธีการที่จะเข้าสู่ตลาดเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จและรักษาความเจริญทางเศรษฐกิจเอาไว้ ตัวอย่างเช่น ระบบการค้า (Trade System) เป็นหนึ่งรูปแบบของกระบวนการพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจ โดยยิ่งอัตราส่วนของการค้าต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ขยายตัวขึ้นเท่าไร หมายความว่ารัฐต้องพึ่งพาระบบการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ การพึ่งพาอาศัยกัน ยังหมายถึง ความรู้สึกต่างตอบแทนกัน (Sensitivity) อย่างน้อยในระยะเวลาใดระยะหนึ่ง และเป็นไปในลักษณะการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Mutual Dependence) จากความจำเป็นของสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทำให้แต่ละฝ่ายต้องแสวงหาความร่วมมือและการช่วยเหลือพึ่งพากันและกัน ซึ่งก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ระหว่างประเทศต่าง ๆ จนเกิดเป็นการพึ่งพาที่ซับซ้อน ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี นำไปสู่ความร่วมมือระดับภูมิภาค ทำให้เกิดผลสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) ความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนทางเศรษฐกิจผ่านช่องทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้น (Multiple Channels) ซึ่งมีทั้งความสัมพันธ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างรัฐบาล เอกชน องค์กรระหว่างประเทศ สามารถส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายของแต่ละประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการแก้ไขปัญหา โดยเสนยานุภาพทางการทหารจะไม่ใช้เครื่องมือที่ได้ผลในการดำเนินนโยบายต่างประเทศอีกต่อไป
- 2) ระดับการพึ่งพาอาศัยกันที่เพิ่มมากขึ้นจะลดอำนาจผูกขาดของรัฐบาลลง และรัฐบาลต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อตกลงระหว่างประเทศมากขึ้น โดยต้องยอมจำกัดหรือลดอำนาจอธิปไตยของตนเองลง เพื่อแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ
- 3) รัฐไม่ใช่ตัวแสดงที่สำคัญเพียงหนึ่งเดียวในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีกต่อไป ตัวแสดงอื่น ๆ เช่น บริษัทข้ามชาติ องค์กรระหว่างประเทศ จะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผลประโยชน์แห่งชาติจะมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แปรผันไปตามการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และการมีผลประโยชน์ร่วมกัน
- 4) รัฐในปัจจุบันมีเป้าหมายในการยกระดับสวัสดิการของประเทศและ GDP เป็นสำคัญ และการพึ่งพาอาศัยกันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ทันสมัย ซึ่งผลต่อเนื่องคือ การพึ่งพาอาศัยกันมากยิ่งขึ้น³⁴

³³ ณัฐพงศ์ ลัทธพิพัฒน์, "การส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น ช่วงหลังปี2557: ศึกษากรณีรถไฟความเร็วสูง," 8.

³⁴ "ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependency Theory) และทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory)."

ทั้งนี้ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

- 1) การพึ่งพาที่เท่าเทียมกัน (Symmetry หรือ Sensitivity Interdependence) คือ การที่รัฐมีความอ่อนไหวต่อประเด็นต่าง ๆ ร่วมกันในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงหรือเท่าเทียมกัน
- 2) การพึ่งพาแบบไม่เท่าเทียม (Asymmetry หรือ Vulnerability Interdependence) คือ การที่รัฐมีความเปราะบางต่อประเด็นต่าง ๆ ร่วมกันในอัตราส่วนที่ไม่เท่าเทียมกัน และอาจทำให้อำนาจในการต่อรองไม่เท่าเทียมกัน โดยรัฐที่มีทางเลือกมากกว่าจะมีความเปราะบางน้อยกว่ารัฐที่ไม่มีทางเลือก หรือมีทางเลือกน้อยกว่า³⁵

สารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจะใช้ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มาเป็นกรอบในการศึกษาและคาดการณ์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับอินเดีย ภายใต้กรอบความตกลง RCEP ซึ่งทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จะมีส่วนช่วยในการคาดการณ์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่ออาเซียน ผ่านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับอินเดีย ในความตกลง RCEP ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น อันจะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญของอาเซียนต่อการเข้าร่วมในความตกลง RCEP ของอินเดียต่อไป

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ผู้เขียนใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research) เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัย โดยมุ่งศึกษาข้อมูล 2 ประเภท ดังนี้

1.6.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ คำกล่าว คำสัมภาษณ์ แดงการของอาเซียน ผู้นำ และผู้บริหารระดับสูงของประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความตกลง RCEP เพื่อเข้าใจพัฒนาการการจัดทำความตกลง RCEP จุดมุ่งหมายของอาเซียน สาเหตุการไม่เข้าร่วมความตกลง RCEP ของอินเดีย รวมถึงมุมมองของผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนต่อประเด็นการเข้าร่วมความตกลง RCEP ของอินเดีย

1.6.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ วารสาร ข่าวสาร บทความทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับมุมมองของนักวิชาการต่อการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมความตกลง RCEP ของอินเดียบทบาทและอิทธิพลของอินเดียต่ออาเซียนในมิติเศรษฐกิจ รวมถึงข้อมูลสถิติการค้าการลงทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการวิเคราะห์ผลกระทบต่ออาเซียนหากอินเดียนกลับเข้าร่วมในความตกลง RCEP

³⁵ ณัฐพงศ์ ลัทธพิพัฒน์, "การส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น ช่วงหลังปี2557: ศึกษากรณีรถไฟความเร็วสูง," 9.

1.7 โครงสร้างของสารนิพนธ์

ผู้เขียนแบ่งโครงสร้างของสารนิพนธ์เป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. บทนำ

ผู้เขียนจะอธิบายที่มาและความสำคัญของความตกลง RCEP พร้อมทั้งชี้ให้เห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่คำถามวิจัย และวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ ผู้เขียนได้รวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งอธิบายกรอบการวิเคราะห์ ซึ่งผู้เขียนจะใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบต่ออาเซียน รวมถึงระเบียบวิธีวิจัยที่ผู้เขียนใช้ในการทำสารนิพนธ์นี้

2. บทบาทและอิทธิพลของอินเดีย ในมิติทางเศรษฐกิจ

ผู้เขียนจะชี้ให้เห็นอิทธิพลทางเศรษฐกิจของอินเดีย ทั้งในภาพกว้างและต่ออาเซียน ในฐานะประเทศคู่เจรจา (Dialogue Partner) ที่สำคัญ โดยพิจารณาข้อมูลการค้าการลงทุนของอินเดียในอาเซียน ตลอดจนความร่วมมือทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ในช่วงก่อนมีการเริ่มบังคับใช้ความตกลง RCEP ในประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ เพื่อให้เห็นถึงศักยภาพและความสำคัญของอินเดียที่มีต่ออาเซียนในทางเศรษฐกิจ

3. ความตกลง RCEP ที่ปราศจากการมีส่วนร่วมของอินเดีย

ผู้เขียนจะชี้ให้เห็นผลกระทบที่เกิดขึ้นต่ออาเซียนภายหลังความตกลง RCEP มีผลบังคับใช้กับประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ในปี 2022 โดยพิจารณามูลค่าการค้าระหว่างประเทศสมาชิก ตลอดจนพิจารณาผลกระทบต่อความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับอินเดีย ภายหลังจากอินเดียถอนตัวจากความตกลง RCEP

4. ผลกระทบต่ออาเซียน หากอินเดียเข้าร่วมในความตกลง RCEP

ผู้เขียนจะวิเคราะห์ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับอาเซียน ในกรณีที่อินเดียตัดสินใจเข้าร่วมในความตกลง RCEP ในอนาคต โดยพิจารณาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นภายใต้กรอบทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

5. สรุป

2. บทบาทและอิทธิพลของอินเดีย ในมิติเศรษฐกิจ

ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะชี้ให้เห็นถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจของอินเดียในภาพรวม พิจารณาบทบาทและตำแหน่งแห่งที่ของอินเดียในเศรษฐกิจโลก เพื่อให้เห็นถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจอินเดียก่อนจะอธิบายให้เห็นว่าอินเดียเข้ามามีอิทธิพลและบทบาททางด้านเศรษฐกิจต่ออาเซียนได้อย่างไร ในฐานะคู่เจรจาที่สำคัญของอาเซียน ซึ่งได้เพิ่มพูนความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับอาเซียนผ่านการจัดทำเขตการค้าเสรี ที่มีส่วนเพิ่มมูลค่าการค้าสินค้า บริการ และการลงทุน ระหว่างอินเดียนับอาเซียน โดยจะพิจารณาเปรียบเทียบการค้าสินค้า บริการ และการลงทุนของอาเซียนโดยรวมกับอินเดีย ในช่วงก่อนการจัดทำข้อตกลงทางการค้าสินค้า บริการ และการลงทุนระหว่างกัน และความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจจนถึงปี 2019 เพื่อให้เห็นภาพรวมบทบาทและอิทธิพลของอินเดียต่ออาเซียนในมิติทางเศรษฐกิจ ในช่วงที่อินเดียยังคงมีส่วนร่วมในการเจรจาจัดทำความตกลง RCEP อย่างแข็งขัน ก่อนที่อินเดียจะตัดสินใจไม่เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ RCEP ในเดือนพฤศจิกายน 2019

2.1 ศักยภาพทางเศรษฐกิจของอินเดียในภาพรวม

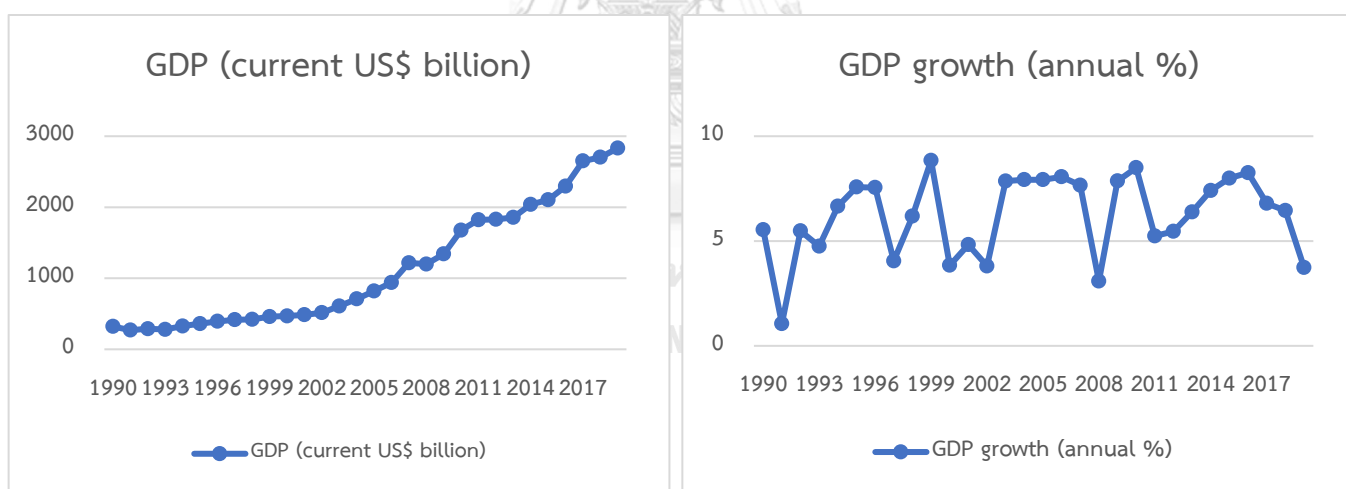
ในภาพรวมอินเดียถือเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง โดยเศรษฐกิจของอินเดียเติบโตอย่างต่อเนื่อง ภายหลังอินเดียเริ่มเปิดเสรีทางเศรษฐกิจและเปิดตลาดภายในประเทศ ตั้งแต่ปี 1991 เป็นต้นมา โดยรัฐบาลอินเดียมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติเพื่อกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้เศรษฐกิจของอินเดียพัฒนาและยกระดับเป็นประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูง³⁶ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) และอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ (GDP growth) ของอินเดีย ตั้งแต่ปี 1990-2019 เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ดังแสดงใน**รูปภาพที่ 2** ประกอบกับจำนวนประชากรชนชั้นกลางที่มีกำลังซื้อสูงของอินเดียมีจำนวนมากขึ้น โดยในปัจจุบัน อินเดียมีจำนวนประชากรทั้งสิ้นกว่า 1,421 ล้านคน มากเป็นอันดับที่ 2 ของโลกรองจากจีนซึ่งมีประชากรประมาณ 1,456 ล้านคน³⁷ และมีแนวโน้มข้างหน้าเงินขึ้นมาเป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในโลกเร็ว ๆ นี้ ซึ่งจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้อินเดียกลายเป็นตลาดที่ได้รับความสนใจจากนานาชาติ และเป็นคู่ค้ากับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยอินเดียมีข้อตกลงทางการค้ากับประเทศและกลุ่มประเทศต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 44 ฉบับ ซึ่งรวมถึงข้อตกลงที่มีผลบังคับใช้แล้วหรือลงนามแล้ว หรืออยู่ระหว่างการเจรจา รวมถึงข้อตกลงพิเศษ³⁸

³⁶ "ภาพรวมเศรษฐกิจอินเดีย," ศูนย์บริการข้อมูลธุรกิจไทย-อินเดีย, 2558, สืบค้นจาก <https://thaiindia.net/about-india/overview/item/1797-indian-economic-overview.html>.

³⁷ worldometer, "Top 20 Largest Countries by Population (live)," (2023). Retrieved from <https://www.worldometers.info/world-population/>.

³⁸ "Free Trade Agreements," (Asia Regional Integration Center, Asian Development Bank). Retrieved from <https://aric.adb.org/database/fta>.

นอกจากนี้ อินเดียยังเป็นหนึ่งในสมาชิกกลุ่ม BRICS ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มประเทศที่มีการพัฒนาและการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ประกอบด้วยประเทศบราซิล (Brazil) รัสเซีย (Russia) อินเดีย (India) จีน (China) และแอฟริกาใต้ (South Africa)³⁹ สะท้อนว่าอินเดียเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจและมีแนวโน้มจะขยายตัวในอนาคต โดยอินเดียถือเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับต้น ๆ ของโลก จากข้อมูลของ The Centre for Economics and Business Research (Cebr) สถาบันวิจัยของอังกฤษ ระบุว่า ในปี 2007 อินเดียมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 12 ของโลก และเป็นอันดับที่ 3 ของทวีปเอเชียรองจากจีนและญี่ปุ่น ต่อมาในปี 2017 อินเดียขยับขึ้นมาเป็นอันดับที่ 6 ของโลก และปัจจุบันอินเดียมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 5 ของโลก⁴⁰ ขณะที่หลายหน่วยงานคาดการณ์ว่าเศรษฐกิจของอินเดียจะขยายตัวอย่างต่อเนื่องในอนาคต โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ประเมินว่าในปี 2023 อินเดียมีแนวโน้มเติบโตทางเศรษฐกิจสูงที่สุดในโลก⁴¹ นอกจากนี้ Cebr ยังประเมินว่า หากอินเดียสามารถรักษาการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงไว้ได้อย่างต่อเนื่อง เศรษฐกิจของอินเดียจะมีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 4 ของโลก แซงหน้าเยอรมนี ในปี 2026 และเป็นอันดับที่ 3 ของโลก แซงหน้าญี่ปุ่นในปี 2032⁴²

รูปภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงค่า GDP และอัตราการเติบโตของอินเดีย ตั้งแต่ปี 1990-2019

ที่มา: World Bank⁴³

³⁹ "BRICS: ความสำเร็จใหม่ของเศรษฐกิจโลกและความท้าทายของ ASEAN ", สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, กระทรวงอุตสาหกรรม, 2566, สืบค้นจาก <https://www.oie.go.th/view/1/visions/TH-TH>.

⁴⁰ *World Economic League Table 2023*, The Centre for Economics and Business Research (26 December 2022), 27, Retrieved from <https://cebr.com/reports/world-economic-league-table-2023/>.

⁴¹ *World Economic Outlook Update*, International Monetary Fund (31 January 2023), 4, Retrieved from <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/01/31/tr-13123-world-economic-outlook-update>.

⁴² *World Economic League Table 2023*, 111.

⁴³ "India," (World Bank, 2022). Retrieved from <https://data.worldbank.org/country/india>.

อย่างไรก็ตาม อินเดียยังคงเผชิญกับอุปสรรคและความท้าทายสำคัญที่ทำให้อินเดียไม่สามารถเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเชิงโครงสร้างภายในประเทศ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของอินเดีย ทั้งปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การว่างงาน และการกระจุกตัวของแรงงาน ซึ่งแม้ว่าภาคบริการของอินเดียจะมีความแข็งแกร่งและเป็นภาคส่วนสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่แรงงานของอินเดียส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในภาคเกษตรกรรม ซึ่งสร้างมูลค่าเพียงร้อยละ 16 ของ GDP ทั้งประเทศ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลอินเดียของนายเรนทรา โมตี จึงได้ริเริ่มนโยบาย Make in India⁴⁴ ซึ่งเป็นนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจที่สำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งในแนวทางการพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิด New India ส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ เข้ามาลงทุนและสร้างฐานการผลิตในอินเดีย เพื่อให้อินเดียกลายเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าของโลก โดยเชื่อมั่นว่า การที่อุตสาหกรรมต่าง ๆ เข้ามาลงทุนในประเทศ จะช่วยให้ประชาชนชาวอินเดียมีงานทำ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งผลให้ประเทศสามารถพัฒนาได้มากขึ้นด้วย⁴⁵

โดยรวมแล้ว อินเดียถือว่าเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นลำดับต้น ๆ ของโลก มีอัตราการเติบโตสูงต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกได้ในอนาคต หากอินเดียสามารถจัดการปัญหาเชิงโครงสร้างภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพ เศรษฐกิจของอินเดียจะสามารถเติบโตได้เต็มศักยภาพ

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อินเดียเริ่มดำเนินความสัมพันธ์และพยายามสร้างความร่วมมือกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ช่วงก่อนที่อินเดียจะได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี 1947 ซึ่งขณะนั้นประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังไม่ได้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งอาเซียนขึ้น โดยนายชวาหะร์ลาล เนห์รู อดีตนายกรัฐมนตรีคนแรกของอินเดีย ซึ่งถือเป็นผู้วางรากฐานสำคัญให้กับนโยบายต่างประเทศของอินเดีย เล็งเห็นถึงความสำคัญและเริ่มมีนโยบายต่างประเทศที่เข้ามามีบทบาทอย่างแข็งขันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ช่วงทศวรรษที่ 1940-1950 โดยเฉพาะการสนับสนุนการเคลื่อนไหวต่อต้านประเทศอาณานิคมในภูมิภาค⁴⁶ และการพยายามทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติปลอดภัยจากอิทธิพลของตะวันตกและสงครามเย็น โดยการยึดนโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด⁴⁷ อย่างไรก็ตาม

⁴⁴ "บทสำรวจเศรษฐกิจอินเดีย สู่นโยบาย 'Make in India'," โครงการจัดตั้งสำนักงานเศรษฐกิจชายแดนและโลจิสติกส์, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2564, สืบค้นจาก <http://rs.mfu.ac.th/obels/?p=2502>.

⁴⁵ ฐานวัชร รัตนานนท์, "อินเดียกับการเป็นสมาชิกกลุ่ม BRICS (ค.ศ. 2009 - 2017)" (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560), 21, สืบค้นจาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:144229.

⁴⁶ Thongkholat Haokip, "India's Look East Policy: Its Evolution and Approach," *South Asian Survey* 18, no. 2 (1 September 2011): 239-40, Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0971523113513368>.

⁴⁷ กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, "อินเดียกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ลู่ทางในอนาคต," *วารสารสังคมศาสตร์* 13 (2519), สืบค้นจาก <https://doi.nrct.go.th/>.

บทบาทของอินเดียในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงไม่ประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับเท่าที่ควร โดยมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ทั้งข้อพิพาทระหว่างรัฐ ความตึงเครียด ความไม่ไว้วางใจของแต่ละประเทศ และการแย่งชิงความเป็นผู้นำระหว่างอินเดียและจีน⁴⁸ ทำให้ในช่วงเวลานี้ อินเดียยังไม่มีบทบาทที่โดดเด่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากนัก และยังคงจำกัดความร่วมมืออยู่ในด้านการเมืองและความมั่นคงมากกว่าด้านเศรษฐกิจ ตามบริบทในช่วงเวลานั้น ซึ่งอยู่ในสภาวะสงครามเย็น

ภายหลังสงครามเย็นสิ้นสุด ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 ผลประโยชน์แห่งชาติของแต่ละประเทศเปลี่ยนจากการเมืองและความมั่นคง ไปสู่ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น ซึ่งรวมถึงอินเดียด้วย อินเดียมีการปฏิรูปเศรษฐกิจขนานใหญ่และปรับเปลี่ยนนโยบาย โดยรัฐบาลของนายพี วี นาราสิงหะ ราว ได้ดำเนินนโยบายมองตะวันออก (Look East Policy) เพื่อฟื้นฟูและส่งเสริมความสัมพันธ์ในทุกมิติกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในขณะนั้นได้รวมกลุ่มก่อตั้งอาเซียนขึ้นแล้ว และหลายประเทศมีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ทั้งสิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย และอินโดนีเซีย จนได้รับสมญานามว่า “เสือแห่งอาเซียน” (ASEAN Tigers) และดึงดูดให้อินเดียต้องการเข้ามามีส่วนร่วมกับภูมิภาคนี้อย่างแข็งขัน ผ่านนโยบายมองตะวันออกของอินเดียที่ดำเนินมาตั้งแต่ปี 1991 ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่นโยบายปฏิบัติการตะวันออก (Act East Policy) ในปี 2014 สมัยรัฐบาลนายเรนธรา โมดี⁴⁹ โดยนโยบายมองตะวันออกถือเป็นพื้นฐานสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียบอกกับอาเซียน ที่ผลักดันให้อินเดียเริ่มต้นความสัมพันธ์กับอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการในปี 1992 ในลักษณะคู่เจรจาเฉพาะด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความร่วมมือและผลประโยชน์ร่วมกันที่กว้างขวางนี้ ทำให้อาเซียนเชิญอินเดียเข้าเป็นคู่เจรจาอย่างเป็นทางการในระหว่งการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 5 ที่ประเทศไทย ในเดือนธันวาคม 1995 และเข้าเป็นสมาชิก ASEAN Regional Forum (ARF) ในเดือนกรกฎาคม 1996 โดยทั้งสองฝ่ายสามารถจัดการประชุมสุดยอดอาเซียน-อินเดีย ขึ้นเป็นครั้งแรกได้ในเดือนพฤศจิกายน ปี 2002 ที่ประเทศกัมพูชา⁵⁰ ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียบอกกับอาเซียนเป็นความสัมพันธ์อย่างรอบด้านในฐานะหุ้นส่วน โดยมีเอกสารความเป็นหุ้นส่วน เพื่อสันติภาพ ความก้าวหน้า และความเจริญรุ่งเรืองร่วมกันของอาเซียน-อินเดีย (ASEAN-India Partnership for Peace, Progress and Shared Prosperity) ซึ่งทั้งสองฝ่ายลงนามร่วมกันในปี 2004 เป็นตัวกำหนด

⁴⁸ Haokip, "India's Look East Policy: Its Evolution and Approach," 240.

⁴⁹ โสภนา ศรีจำปาล, "จาก "นโยบายมองตะวันออก" สู่ "นโยบายปฏิบัติการตะวันออก" กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย: ประเด็นสู่อาเซียน," วารสารภาษาและวัฒนธรรม ปีที่ 35 2 (2559): 120-23, สืบค้นจาก <https://repository.li.mahidol.ac.th/entities/publication/c1c97d8b-0342-4f01-a47b-a344416a8eb3>.

⁵⁰ Rahul Sen, Mukul G Asher, and Ramkishan S Rajan, "ASEAN-India Economic Relations: Current Status and Future Prospects," *Economic and Political Weekly* 39, no. 29 (2004): 3297, Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/4415291>

แนวทางในการดำเนินความร่วมมือด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความร่วมมือเพื่อการพัฒนา พร้อมทั้งมีแผนปฏิบัติการรองรับ และมีการจัดตั้ง ASEAN-India Fund เพื่อสนับสนุนการดำเนินความร่วมมือดังกล่าวด้วย ต่อมาในการประชุมสุดยอดอาเซียน-อินเดีย สมัยพิเศษ เพื่อเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสครบรอบ 20 ปี ความสัมพันธ์อินเดีย-อาเซียน ในเดือนธันวาคม 2012 ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมรับรองเอกสารวิสัยทัศน์อาเซียน-อินเดีย (ASEAN-India Vision Statement) ซึ่งกำหนดแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันในทศวรรษข้างหน้า พร้อมทั้งได้ประกาศยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (Strategic Partnership)⁵¹

ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับอินเดียเข้มข้นมากขึ้น ภายหลังจากที่ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมลงนามในกรอบความตกลงอาเซียน-อินเดียว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจอย่างรอบด้าน (Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation between ASEAN and India) ในการประชุมสุดยอดอาเซียน-อินเดีย ครั้งที่ 2 ที่อินโดนีเซีย ในเดือนตุลาคม 2003 ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำหรับการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย (ASEAN-India Free Trade Area: AIFTA) ที่ครอบคลุมทั้งในส่วนของสินค้า บริการ และการลงทุน โดยทั้งสองฝ่ายร่วมกันลงนามในความตกลงการค้าสินค้าอาเซียน-อินเดีย (ASEAN-India Trade in Goods Agreement: AITIGA) ในเดือนสิงหาคม 2009 และความตกลงมีผลบังคับใช้วันที่ 1 มกราคม 2010⁵² ภายหลังจากความตกลงมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2010 ปริมาณและมูลค่าการค้าระหว่างอินเดียบอกอาเซียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อินเดียนกลายเป็นตลาดที่มีศักยภาพของอาเซียน โดยในปี 2018 การค้าระหว่างอินเดียบอกอาเซียนมีมูลค่ามากถึง 8 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ **รูปภาพที่ 3** โดยอาเซียนเป็นฝ่ายได้ดุลทางการค้ากับอินเดียมามากที่สุด และยิ่งได้ดุลมากขึ้นภายหลัง AITIGA มีผลบังคับใช้ อินเดียมียอดการนำเข้าจากอาเซียนเติบโตมากขึ้น ในขณะที่อัตราการส่งออกเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย เป็นสาเหตุนำไปสู่การขาดดุลที่เพิ่มขึ้นเกือบสองเท่าตัวจาก 1.4 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2009 อินเดียขาดดุลเพิ่มขึ้นเป็น 2 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2018 **รูปภาพที่ 4** นอกจากนี้ สิงคโปร์และเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศที่อินเดียนเคยได้ดุลทางการค้าด้วย อินเดียนกลับกลายเป็นฝ่ายขาดดุลภายหลังจากลงนามในความตกลง และแม้ว่าอินเดียนจะเปลี่ยนการขาดดุลในบางประเทศอย่างเมียนมาและสปป.ลาวมาเป็นฝ่ายได้ดุล แต่การได้ดุลทางการค้านั้นมีมูลค่าเพียงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับมูลค่าการขาดดุลโดยรวมของอินเดียน

⁵¹ "ความสัมพันธ์อาเซียน-อินเดีย," กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, 2560, สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=40786.

⁵² "Overview ASEAN-India Dialogue Relations," ASEAN Secretariat, 2021, accessed 22 April, 2023, Retrieved from <https://asean.org/india/>.

ต่ออาเซียน⁵³ ในส่วนของการค้าบริการและการลงทุน ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามร่วมกันในความตกลงการค้าบริการอาเซียน-อินเดีย (ASEAN-India Trade in Services Agreement) และความตกลงการลงทุนอาเซียน-อินเดีย (ASEAN-India Investment Agreement) ในปี 2014 และความตกลงมีผลบังคับใช้ในปี 2015 ซึ่งมีส่วนสนับสนุนให้การค้าบริการและการลงทุนระหว่างอินเดียบอกอาเซียนเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยในด้านการค้าบริการซึ่งเป็นภาคส่วนที่อินเดียมีศักยภาพสูง อินเดียเกินดุลการค้าบริการกับอาเซียนเพิ่มขึ้นจาก 0.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2015 เป็น 1.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2019⁵⁴ ขณะเดียวกันการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ของอินเดียในอาเซียนก็เติบโตขึ้นเช่นกัน จาก 0.85 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2015 เป็น 2.12 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2019 ขณะที่การลงทุนของอาเซียนในอินเดียนั้นก็เติบโตขึ้นเช่นกัน โดยเฉพาะการลงทุนจากสิงคโปร์⁵⁵ นอกเหนือจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย ซึ่งเป็นความร่วมมือแบบพหุภาคี อินเดียยังมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศสมาชิกอาเซียนแบบทวิภาคี ได้แก่ ความตกลงการค้าเสรีไทย-อินเดีย (Thailand-India Free Trade Agreement) ซึ่งลงนามร่วมกันในปี 2003 ข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจแบบรอบด้านสิงคโปร์-อินเดีย (Singapore-India Comprehensive Economic Cooperation Agreement) ลงนามร่วมกันในปี 2005 และข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจแบบรอบด้านมาเลเซีย-อินเดีย (Malaysia-India Comprehensive Economic Cooperation Agreement) ลงนามร่วมกันในปี 2011⁵⁶

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁵³ Monika Jain, "Neutralizing Concerns and Mapping the Trade Competitiveness and Potential of Indian Export with RCEP Countries," *Vision* (2023): 1-5, Retrieved from <https://doi.org/10.1177/09722629221150543>.

⁵⁴ Angelina Gurnathan and Ravichandran Moorthy, "Riding the Indo-Pacific Wave: India-ASEAN Partnership Sans RCEP," *India Quarterly* 77, no. 4 (28 October 2021): 565, Retrieved from <https://doi.org/10.1177/09749284211047707>.

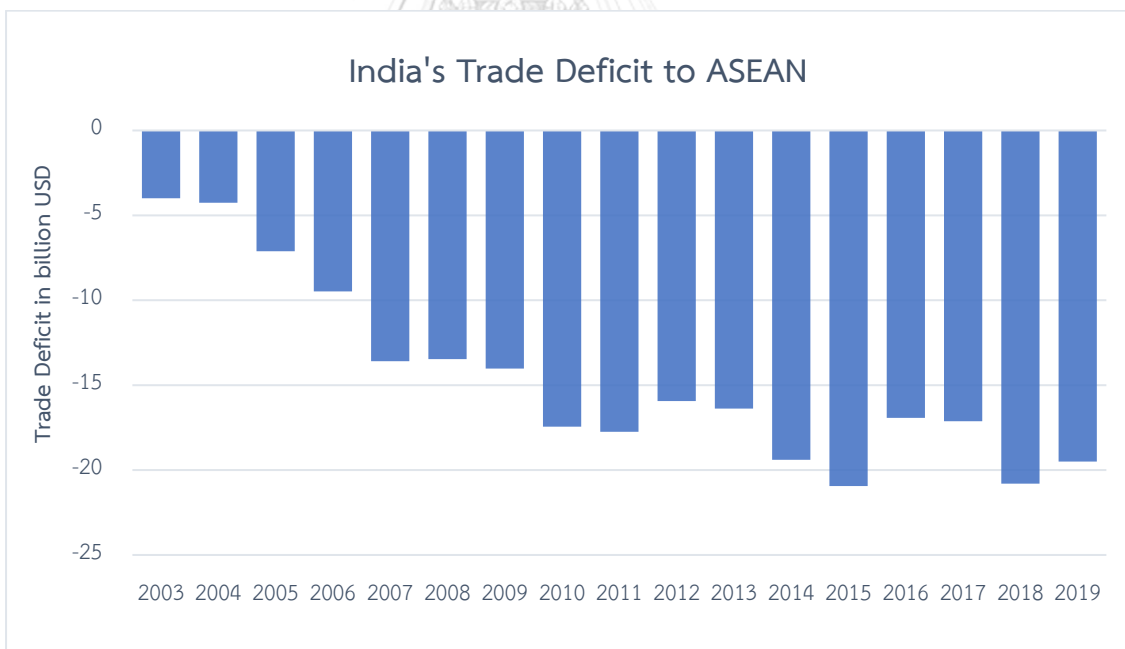
⁵⁵ Singh, "ASEAN-India Relations: Potential for Further Growth."

⁵⁶ "ASEAN-India Free Trade Area Part IV: Thailand, Singapore and Malaysia," ASEAN Briefing, 2013, accessed 25 April, 2023, Retrieved from <https://www.aseanbriefing.com/news/asean-india-free-trade-area-part-iv-thailand-singapore-and-malaysia/>.

รูปภาพที่ 3 แผนภูมิแสดงมูลค่าการค้าสินค้าระหว่างอาเซียนกับอินเดีย ช่วงปี 2003-2019

ที่มา: ASEANstats⁵⁷

รูปภาพที่ 4 แผนภูมิแสดงมูลค่าการขาดดุลทางการค้าของอินเดียต่ออาเซียน ช่วงปี 2003-2019

ที่มา: ASEANstats⁵⁸

⁵⁷ "International Merchandise Trade Statistics (IMTS)," (ASEANstats, 2018). Retrieved from <https://data.aseanstats.org/>.

⁵⁸ "International Merchandise Trade Statistics (IMTS)."

นอกจากนี้ ในปี 2013 อินเดียยังได้เข้าร่วมการเจรจาเพื่อจัดทำความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค หรือ RCEP ที่ริเริ่มโดยอาเซียนในปี 2011 ซึ่งในขณะนั้นมีสมาชิกเข้าร่วมเจรจาทั้งหมด 16 ประเทศ หากสามารถเจรจาสรุปผลได้สำเร็จ RCEP จะกลายเป็นการรวมกลุ่มทางการค้าที่ใหญ่ที่สุดในโลก และอาจเป็นคู่แข่งที่แข็งแกร่งของ TPP โดยในปี 2018 RCEP มีประชากรรวมกันคิดเป็นร้อยละ 47.4 ของประชากรโลก GDP ร้อยละ 31.9 ของ GDP โลก ปริมาณการค้ารวม 13.1 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ และสำหรับอินเดีย RCEP จะช่วยยกระดับสถานะของอินเดียและขยายตลาดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออก สร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับอาเซียน และเพิ่มการเชื่อมโยงกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือและโอเชียเนีย ซึ่งมีศักยภาพด้านการลงทุน เทคโนโลยีระดับสูง และเป็นแหล่งวัตถุดิบ⁵⁹ นอกจากนี้ RCEP ยังช่วยให้อินเดียสามารถสร้างสมดุลกับอิทธิพลของจีนเพิ่มอำนาจต่อรองในประเด็นข้อพิพาทและความขัดแย้งทางการค้าในอนาคต เป็นช่องทางสร้างความร่วมมือกับญี่ปุ่นและออสเตรเลีย⁶⁰ ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินนโยบายปฏิบัติการตะวันออกของอินเดียอย่างเป็นทางการ จากผลประโยชน์ดังกล่าวทำให้อินเดียมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการเจรจาเพื่อจัดทำความตกลง RCEP ซึ่งนับตั้งแต่เริ่มการเจรจาครั้งแรกในปี 2013 มีการเจรจาเรื่อยมาจนถึงปี 2019 อีกทั้งหมด 28 ครั้ง โดยในการเจรจาครั้งสุดท้าย อินเดียปฏิเสธการเข้าร่วมในความตกลง RCEP⁶¹ ทำให้ปัจจุบัน ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างอินเดียบอกอาเซียน มีผลประโยชน์ทางการค้าและการลงทุนภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย เป็นหลัก

รูปภาพที่ 5 Timeline ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียบอกอาเซียน

⁵⁹ SC Park, "The Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) Without Indian Participation: Can It Work as a Mega FTA?," *International Organisations Research Journal* 16, no. 2 (2021): 6-9.

⁶⁰ Chao Wang and Vinay Sharma, "India's RCEP Dilemma with China: Beyond the Legal Texts*," *Pacific Focus* 36, no. 1 (15 April 2021): 52, Retrieved from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/pafo.12180>.

⁶¹ Park, "The Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) Without Indian Participation: Can It Work as a Mega FTA?," 19.

3. ความตกลง RCEP ที่ปราศจากการมีส่วนร่วมของอินเดีย

ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่ออาเซียนภายหลังความตกลง RCEP มีผลบังคับใช้กับประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ในปี 2022 โดยพิจารณาขนาดเศรษฐกิจของ RCEP ในช่วงก่อนที่อินเดียจะถอนตัวจากความตกลง เทียบกับขนาดเศรษฐกิจของ RCEP ภายหลังจากที่ไม่มีอินเดีย เพื่อให้เห็นความแตกต่างที่เกิดขึ้น ตลอดจนพิจารณามูลค่าการค้าของประเทศสมาชิก โดยเฉพาะประเทศสมาชิกอาเซียน ภายหลังจากความตกลง RCEP มีผลบังคับใช้ได้ 1 ปี รวมถึงผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับอินเดีย ภายหลังจากอินเดียถอนตัวจากความตกลง RCEP เพื่อให้เห็นภาพรวมที่เกิดขึ้นต่ออาเซียนภายใต้ความตกลง RCEP ที่ปราศจากการมีส่วนร่วมของอินเดีย

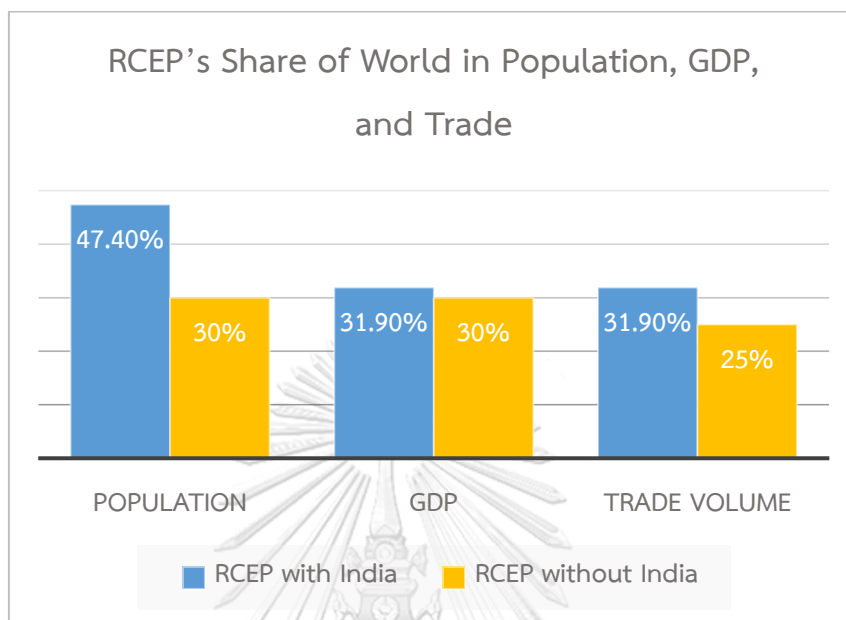
3.1 ความตกลง RCEP ภายหลังจากอินเดียถอนตัวจากการเจรจา

แม้อินเดียจะไม่เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP) แต่อาเซียนและเหล่าประเทศคู่เจรจา ทั้ง จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย ยังคงเดินหน้าจัดทำความตกลง RCEP ให้สำเร็จลุล่วง โดยมีแรงกระตุ้นสำคัญ คือ การถอนตัวของสหรัฐฯ จากความตกลง TPP ในปี 2017 และสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ตั้งแต่ปี 2018 ซึ่งทำให้เศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ตกต่ำที่สุดในรอบ 5 ปี ก่อนที่โควิด-19 จะปะทุขึ้น⁶² โดยอาเซียนและประเทศคู่เจรจาทั้ง 5 ประเทศ สามารถปิดการเจรจาจัดทำความตกลงทั้ง 20 บท และการเจรจาเปิดตลาดในส่วนที่สำคัญทุกประเด็นได้ในการประชุมสุดยอด RCEP ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2019 ขณะที่อินเดียยังคงมีประเด็นสำคัญที่ยังหาข้อสรุปไม่ได้ และในการประชุมสุดยอด RCEP ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2020 ผู้นำประเทศสมาชิก RCEP ทั้ง 15 ประเทศ ได้ร่วมเป็นสักขีพยานการลงนามความตกลง RCEP ของรัฐมนตรี RCEP ผ่านระบบการประชุมทางไกล และได้ยืนยันว่า RCEP ยังคงเปิดให้อินเดียกลับเข้ามาร่วมความตกลงในฐานะประเทศสมาชิกดั้งเดิม โดยสมาชิก RCEP จะเริ่มการเจรจาเมื่ออินเดียแสดงเจตนารมณ์เป็นลายลักษณ์อักษร และเปิดให้อินเดียเข้าร่วมการประชุม RCEP ในฐานะผู้สังเกตการณ์ ทั้งนี้ ตามข้อกำหนดเบื้องต้นระบุว่า ความตกลงจะมีผลใช้บังคับ 60 วัน หลังจากที่มีสมาชิกอาเซียนจำนวนอย่างน้อย 6 ประเทศ และประเทศคู่เจรจาอย่างน้อย 3 ประเทศ ให้สัตยาบันแล้ว⁶³ ทำให้วันที่ 1 มกราคม 2022 RCEP มีผลบังคับใช้กับประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ หลังจากนั้น ประเทศที่เหลือได้ทยอยให้สัตยาบันจนครบ และในเดือนมิถุนายน 2023 ความตกลง RCEP มีผลบังคับใช้กับประเทศสมาชิกครบทั้ง 15 ประเทศแล้ว และแม้ว่า RCEP จะมี

⁶² Abul Kashem, "Bangladesh decides to join largest trade bloc," *Economy, The Business Standard*, 7 September 2021, Retrieved from <https://www.tbsnews.net/economy/bangladesh-decides-join-largest-trade-bloc-299347>.

⁶³ "สรุปสาระสำคัญ ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP)," สืบค้นจาก https://api.dtn.go.th/rcep/RCEP1_RECAP/Online/index.html.

ขนาดเศรษฐกิจเล็กกลง เนื่องจากขาดอินเดีย **รูปภาพที่ 6** แต่ RCEP ยังคงถือว่าเป็นความตกลงการค้าเสรีที่ใหญ่ที่สุดในโลก และมีมูลค่าการค้ารวมมากกว่า 1 ใน 4 ของมูลค่าการค้าสินค้าและบริการโลก

รูปภาพที่ 6 แผนภูมิเปรียบเทียบขนาดทางเศรษฐกิจของความตกลง RCEP ที่มีและไม่มีอินเดีย

ภายหลังความตกลงมีผลบังคับใช้ RCEP ได้กลายเป็นแรงผลักดันที่แข็งแกร่งสำหรับการค้าระหว่างประเทศสมาชิก ด้วยอัตราภาษีศุลกากรที่ลดลงเป็นศูนย์ในสินค้ามากกว่าร้อยละ 65 ของสินค้าที่ซื้อขายกันระหว่างประเทศสมาชิก และตั้งเป้าเพิ่มเป็นร้อยละ 90 ภายใน 20 ปีข้างหน้า ประกอบกับความสะดวกในการนำเข้าและส่งออกมากขึ้น จากการลดความซับซ้อนของขั้นตอนทางศุลกากรและปรับปรุงข้อกำหนดการอำนวยความสะดวกทางการค้า ทำให้เกิดการไหลเวียนของสินค้า ผู้คน และเงินทุนข้ามพรมแดนอย่างรวดเร็วในประเทศสมาชิกเหล่านี้ โดยมีการคาดการณ์ว่าภายในปี 2050 ความตกลง RCEP จะมีสัดส่วน GDP เกือบครึ่งหนึ่งของ GDP โลก และความตกลง RCEP จะสร้างมูลค่าทางการค้าโลกกว่า 209,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี และเพิ่มขึ้นเป็น 500,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี 2030 นอกจากนี้ RCEP ยังมีบทบาทสำคัญในการขจัดเขตความสูญเสียทั่วโลก อันเป็นผลมาจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน⁶⁴ ทั้งนี้ ภายหลังความตกลงมีผลบังคับใช้ได้ 1 ปี หลายประเทศในอาเซียนได้รายงานตัวเลขการค้าที่เพิ่มขึ้นภายใต้ความตกลง RCEP โดยกระทรวงพาณิชย์ของไทย เผยว่า ภายหลังความตกลง RCEP มีผลใช้บังคับครบ 1 ปี เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2023 ช่วยให้การค้าของไทยกับประเทศสมาชิก RCEP ขยายตัวร้อยละ 7.11 จากปีก่อนหน้า โดยมีมูลค่าการค้า

⁶⁴ "Exploring Asia's Major Free Trade Agreement: The Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP)," Researchfdi, 2023, accessed 27 June, 2023, Retrieved from <https://researchfdi.com/resources/articles/rcep-asia-free-trade-agreement/>.

รวม 3 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ แบ่งเป็นการส่งออกมูลค่า 1.4 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ และการนำเข้ามูลค่า 1.6 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ⁶⁵ ขณะที่กระทรวงพาณิชย์ของกัมพูชา รายงานตัวเลขการค้าระหว่างกัมพูชากับประเทศสมาชิก RCEP อีก 14 ประเทศ มีมูลค่าการค้ารวมสูงถึง 31.03 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2022 ขยายตัวร้อยละ 4 จากปีก่อนหน้า แบ่งเป็นการส่งออกมูลค่า 6.344 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 7 และการนำเข้ามูลค่า 24.687 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 3⁶⁶ สำหรับเวียดนาม ความตกลง RCEP ช่วยให้การส่งออกอาหารทะเลของเวียดนามไปยังประเทศสมาชิก RCEP เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 34 ในช่วง 10 เดือนแรกของปี 2022 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันในปี 2021⁶⁷

ขณะที่จีนซึ่งเป็นคู่ค้ารายใหญ่ของอาเซียน ตั้งแต่ปี 2009 เป็นต้นมา กระทรวงพาณิชย์ของจีนเปิดเผยว่า การค้าระหว่างจีนกับประเทศสมาชิก RCEP ในปี 2022 มีมูลค่ารวมกว่า 1.88 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.5 เทียบเป็นรายปี และคิดเป็นร้อยละ 30.8 ของการค้าต่างประเทศทั้งหมดของจีน⁶⁸ ขณะที่การนำเข้าและส่งออกของจีนไปยังอาเซียนอยู่ที่ประมาณ 9.7 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 15 อย่างมีนัยสำคัญ โดยในจำนวนนี้เป็น การส่งออกมูลค่าประมาณ 5.6 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 21.7 และการนำเข้ามูลค่าประมาณ 4.1 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.8 โดยอาเซียนถือเป็นคู่ค้าสำคัญของจีนใน RCEP การค้าของจีนกับอาเซียนในปี 2022 คิดเป็นประมาณร้อยละ 52 ของการค้าโดยรวมของจีนกับประเทศสมาชิก RCEP **รูปภาพที่ 7** ทั้งนี้ ทางฝ่ายจีนยังระบุด้วยว่า การเติบโตดังกล่าวเป็นผลมาจากความตกลง RCEP ซึ่งผลักดันห่วงโซ่อุตสาหกรรมของประเทศสมาชิกให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น⁶⁹ อย่างไรก็ตาม แม้ RCEP จะช่วยเพิ่มมูลค่าการค้าระหว่างอาเซียนกับจีนอย่างมหาศาล แต่หากพิจารณาดุลทางการค้าจะพบว่า อาเซียนขาดดุลทางการค้ากับจีนมากถึง 1.5 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ เทียบกับปี 2019 ที่อาเซียนขาดดุล 8 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นเกือบสองเท่าตัว และในปี 2023 ซึ่ง RCEP มีผลบังคับใช้กับประเทศสมาชิกครบทั้ง 15 ประเทศ อาจยังเพิ่มสัดส่วนการขาดดุลของอาเซียนต่อจีนมากขึ้นไปอีก

⁶⁵ "สินิตย์' เผย ครบรอบ 1 ปี RCEP ช่วยการค้าไทยกับสมาชิกขยายตัว 7%," กรมประชาสัมพันธ์, 2566, สืบค้นจาก

<https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/151316>

⁶⁶ Van Socheata, "Trade with RCEP states ticks up 4% to over \$31B," *The Phnom Penh Post*, 19 January 2023, Retrieved from

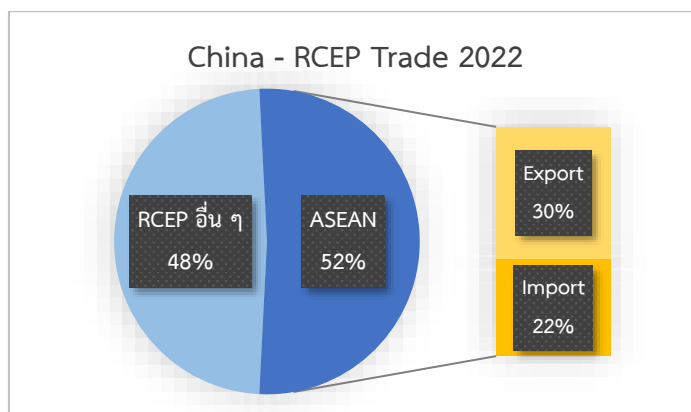
<https://www.phnompenhpost.com/business/trade-rcep-states-ticks-4-over-31b>

⁶⁷ "RCEP creates new impetus for regional economic development," ASEAN Community, *Vietnam Plus*, 8 February 2023, Retrieved from

<https://en.vietnamplus.vn/rcep-creates-new-impetus-for-regional-economic-development/248007.vnp>

⁶⁸ Li Xuanmin, "Chinese port eyes container business pivoting to Southeast Asia as bilateral trade maintains steady growth after RCEP takes effect," *Economy, Global Times*, 28 February 2023, Retrieved from <https://www.globaltimes.cn/page/202302/1286381.shtml>.

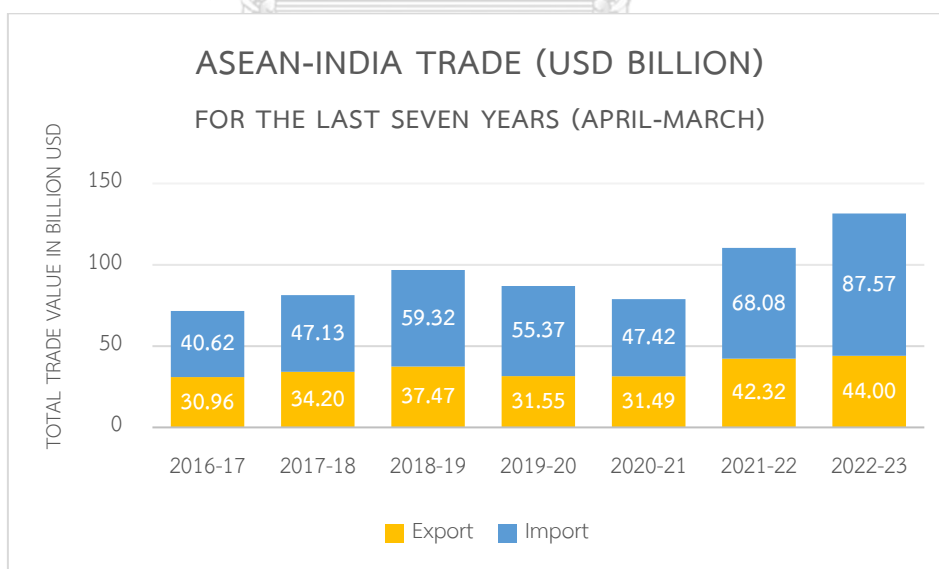
⁶⁹ "Trade between China and ASEAN grows 15% in 2022, first year of RCEP's enforcement," *Economy, Global Times*, 13 January 2023, Retrieved from <https://www.globaltimes.cn/page/202301/1283779.shtml>

รูปภาพที่ 7 การค้าระหว่างจีนกับประเทศสมาชิก RCEP ปี 2022

3.2 ผลกระทบจากการถอนตัวของอินเดียต่อความสัมพันธ์อาเซียน-อินเดีย

สำหรับอินเดีย การไม่เข้าร่วมในความตกลง RCEP อาจยังไม่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์และความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจกับประเทศสมาชิกอาเซียนโดยรวมมากนัก เพราะทั้งสองฝ่ายยังคงมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกันผ่านเขตการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย และมูลค่าการค้าโดยรวมระหว่างอาเซียนและอินเดียตั้งแต่ปี 2020 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงหลังจากที่อินเดียตัดสินใจไม่เข้าร่วมในความตกลง ไม่ได้มีมูลค่าการค้ารวมแตกต่างจากเดิมมากนัก⁷⁰ รูปภาพที่ 8 อาจมีผลดลบบ้างเล็กน้อย แต่มีความเป็นไปได้สูงว่าจะเป็นเพราะได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโลกอย่างรุนแรง

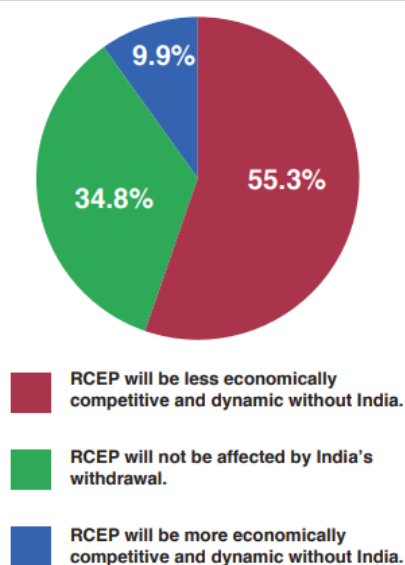
รูปภาพที่ 8 แผนภูมิแสดงการค้าโดยรวมระหว่างอาเซียนกับอินเดีย ตั้งแต่ปี 2016-2023

ที่มา: Government of India

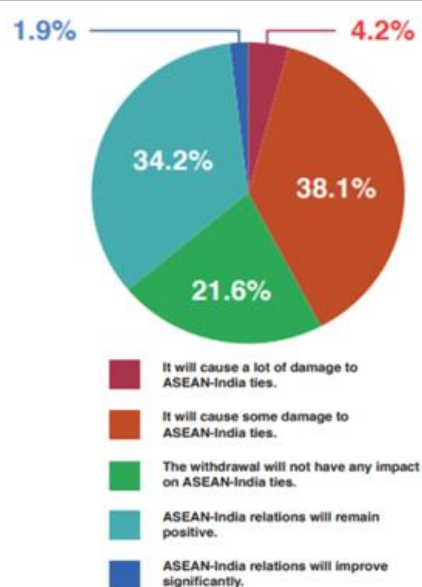
⁷⁰ "Foreign Trade (ASEAN)," Ministry of Commerce and Industry, Government of India, 2023, accessed 29 June, 2023, Retrieved from <https://commerce.gov.in/about-us/divisions/foreign-trade-territorial-division/foreign-trade-asean/>

นอกจากนี้ จากผลสำรวจของ Yusof Ishak Institute เกี่ยวกับผลกระทบจากการถอนตัวของอินเดียต่อ RCEP ระบุว่า อาเซียนส่วนใหญ่ร้อยละ 55.3 มองว่า การไม่มีอินเดียจะทำให้ RCEP มีพลวัตและการแข่งขันทางเศรษฐกิจน้อยลง ขณะที่ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับอินเดียจากการที่อินเดียถอนตัวจากความตกลง RCEP อาเซียนส่วนใหญ่ร้อยละ 38.1 มองว่า การถอนตัวของอินเดียจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับอินเดียเล็กน้อย และร้อยละ 34.2 มองว่าความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับอินเดียจะยังคงเป็นไปในทิศทางบวก⁷¹ **รูปภาพที่ 9**

Impact of India's withdrawal from RCEP

India's withdrawal from RCEP and ASEAN-India relations

รูปภาพที่ 9 การสำรวจผลกระทบจากการถอนตัวของอินเดียจากความตกลง RCEP

ที่มา: *The State of Southeast Asia: 2020 survey report*

ขณะที่บางส่วนมองว่า การตัดสินใจไม่เข้าร่วมความตกลง RCEP ของอินเดีย จะผลักดันให้ประเทศในอาเซียนให้ความสำคัญทางการค้ากับประเทศสมาชิก RCEP แทน และอินเดียมีความเสี่ยงที่จะถูกโดดเดี่ยวและกลับไปเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่ในความสัมพันธ์กับอาเซียน⁷² นอกจากนี้ ผลกระทบที่มีส่วนประกอบจากอินเดียอาจขายได้ยากขึ้นในกลุ่มประเทศสมาชิก 15 ประเทศในอนาคต อันเป็นผลมาจากกฎแหล่งกำเนิดสินค้าของ RCEP ที่ยกเว้นภาษีศุลกากรสำหรับการนำเข้าสินค้าที่มีถิ่นกำเนิดจากสมาชิก RCEP⁷³ ซึ่งสนับสนุนให้มีการซื้อขายภายในกลุ่มมากขึ้น ขณะเดียวกัน อินเดียได้ผลักดัน

⁷¹ Tang Siew Mun et al., *The State of Southeast Asia: 2020 survey report*, Yusof Ishak Institute (ISEAS) (Singapore: Yusof Ishak Institute (ISEAS), 16 January 2020), 21-22.

⁷² Niranjana Marjani, "Will withdrawal from the RCEP damage India's relations with Southeast Asia?," ASEAN, *ASEAN Today*, 23 November 2020, Retrieved from <https://www.aseantoday.com/2020/11/will-withdrawal-from-the-rcep-damage-indias-relations-with-southeast-asia/>.

⁷³ "พาณิชย์ชี้เป้าใช้ประโยชน์ถิ่นกำเนิดสินค้า ใน RCEP แบบเจาะลึก พร้อมตัวอย่าง," Commerce News Agency, 2565, สืบค้นจาก <https://www.commercenewsagency.com/news/4709>

ให้มีการทบทวน FTA กับประเทศต่าง ๆ รวมถึงอาเซียนด้วย แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ โดยในการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน-อินเดีย เมื่อเดือนสิงหาคม 2020 เป็นครั้งแรกที่ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถออกแถลงการณ์ร่วมผ่านสื่อได้ เนื่องจากไม่ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับขอบเขตของการทบทวนความตกลง AITIGA⁷⁴ นอกจากนี้ มีการวิเคราะห์ว่า การที่อินเดียไม่เข้าร่วมในความตกลง RCEP จะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางการเมืองกับอาเซียนมากกว่าความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ เพราะการถอนตัวในครั้งนี้ขัดต่อนโยบาย Act East ของอินเดียเองที่ต้องการเข้ามาเพิ่มพูนความร่วมมือกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อต่อต้านการผงาดของจีนในภูมิภาค นอกจากนี้ การถอนตัวทางเศรษฐกิจของอินเดียอาจส่งผลต่อการถอนตัวทางการเมืองด้วย โดยการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจน้อยลง หมายความว่าอินเดียจะมีส่วนร่วมในด้านอื่น ๆ น้อยลงเช่นกันในภูมิภาคนี้⁷⁵

โดยรวมแล้ว ภายหลังจากความตกลง RCEP มีผลบังคับใช้ได้ 1 ปี มูลค่าการค้าระหว่างประเทศสมาชิก RCEP เติบโตขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะการค้าระหว่างอาเซียนกับจีน แต่ตัวเลขการค้าที่เติบโตมากขึ้นนี้ ก็นำมาซึ่งการขาดดุลของอาเซียนต่อจีนที่มากขึ้นด้วยเช่นกัน ขณะที่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับอินเดีย ภายหลังจากอินเดียไม่เข้าร่วมในความตกลง RCEP ยังคงไม่ได้รับผลกระทบในเชิงลบอย่างชัดเจนในขณะนี้ แต่มีการคาดการณ์ว่า ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับอินเดียมีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบในอนาคต จากข้อกำหนดต่าง ๆ ใน RCEP ซึ่งสนับสนุนให้เกิดการซื้อขายกันระหว่างประเทศสมาชิก RCEP มากกว่ากับประเทศภายนอก ด้วยเหตุนี้ อินเดียจึงควรกลับเข้าร่วมในความตกลง เพื่อรับผลประโยชน์ทางการค้ากับอาเซียนได้อย่างเต็มที่ เพราะการที่อินเดียอยู่นอกสถาบันอาจไม่ได้รับประโยชน์ต่ออินเดียในระยะยาว และอาจขยายช่องว่างในความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอินเดียกับเอเชีย-แปซิฟิกส่วนที่เหลือด้วย⁷⁶ นอกจากนี้ จากการศึกษาของ OECD ชี้ว่า อินเดียจะเป็นผู้รับผลประโยชน์หลักจากการลดอุปสรรคทางการค้าในระดับพหุภาคี ภาคบริการของอินเดียจะได้รับประโยชน์จากการเจรจาเพื่อเข้าถึงตลาดมากขึ้น โดยเฉพาะตลาดผู้บริโภคในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้⁷⁷ ดังนั้น หากอินเดียตัดสินใจเข้าร่วม RCEP อีกครั้งในอนาคต การตัดสินใจดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย โดยเฉพาะอาเซียน ซึ่งจะกล่าวถึงในส่วนที่ 4 ต่อไป

⁷⁴ "Act East or Acting? India and ASEAN," Yusof Ishak Institute (ISEAS), 2020, accessed 25 May, 2023, Retrieved from <https://www.iseas.edu.sg/media/commentaries/act-east-or-acting-india-and-asean/>

⁷⁵ Jennifer Chance, "What will India's withdrawal from the RCEP mean for Southeast Asia?," *Southeast Asia Globe*, 21 December 2020, Retrieved from <https://southeastasiaglobe.com/indias-rcep-southeast-asia/>

⁷⁶ "India-ASEAN Relations: The Need to Reconsider RCEP," *Fulcrum*, 2022, accessed 3 June, 2023, Retrieved from <https://fulcrum.sg/india-asean-relations-the-need-to-reconsider-rcep/>

⁷⁷ Chance, "What will India's withdrawal from the RCEP mean for Southeast Asia?."

4. ผลกระทบต่ออาเซียน หากอินเดียเข้าร่วมในความตกลง RCEP

ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะวิเคราะห์ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับอาเซียน ในกรณีที่อินเดียตัดสินใจเข้าร่วมในความตกลง RCEP ในอนาคต โดยพิจารณาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นภายใต้กรอบทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งทำให้รัฐต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในลักษณะส่งผลต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน รัฐต่างมีเป้าหมายในการยกระดับสวัสดิการของประเทศและ GDP เป็นสำคัญ ซึ่งทำให้รัฐจำเป็นต้องแสวงหาตลาดเพื่อรักษาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งในกรณีที่อินเดียเข้าร่วมในความตกลง RCEP อินเดียจะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของอาเซียน ช่วยให้อาเซียนมีดุลทางการค้าภายใต้ความตกลง RCEP เพิ่มขึ้น และสนับสนุนอาเซียนในการเข้าถึงตลาดใหม่ ๆ รวมถึงส่งผลดีต่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับอินเดีย ภายใต้กรอบความร่วมมืออื่น ๆ และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนาคต จากความเชื่อมั่นของอาเซียนต่อความจริงจังของอินเดียในการดำเนินนโยบาย

4.1 การสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของอาเซียน

การเติบโตทางเศรษฐกิจถือเป็นหมวดหมายสำคัญของรัฐภายใต้สภาวะที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจสูงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก รวมถึงอาเซียน ทำให้รัฐต่าง ๆ หันมาสร้างความร่วมมือและมีการบูรณาการทางเศรษฐกิจระหว่างกันมากขึ้น เพื่อเข้าถึงตลาดใหม่ ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการรักษาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยอินเดียถือเป็นตลาดที่มีศักยภาพสูงสำหรับอาเซียน ภายใต้กรอบความตกลง RCEP ด้วยขนาดเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 3 ของเอเชีย อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง จำนวนประชากรที่กำลังจะก้าวขึ้นมาเป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในโลกแซงหน้าจีน ซึ่งจำนวนประชากรโดยรวมและประชากรวัยทำงานกำลังหดตัว อินเดียจึงถือเป็นโอกาสที่สำคัญของอาเซียน โดยจากการวิเคราะห์แบบจำลอง Global Trade Analysis Project (GTAP) พบว่า การไม่เข้าร่วมในความตกลง RCEP ของอินเดียจะส่งผลให้มูลค่า GDP ของอาเซียนลดลง 10,909 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 0.44 เนื่องจากการบริโภคภายในประเทศลดลงและดุลการค้าติดลบ แต่ในกรณีที่อินเดียเป็นส่วนหนึ่งในความตกลง RCEP จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงมูลค่า GDP ของอาเซียน จากการที่สมาชิก RCEP ยกเลิกอัตราภาษี อยู่ที่ 3,670 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.15⁷⁸ **รูปภาพที่ 10**

⁷⁸ Sharma et al., "Evaluating the Reasons for India's Withdrawal from RCEP: A General Equilibrium Analysis," 528.

Table 10. Comparison of the Impact of Tariff Elimination Under Two Scenarios on the GDP (US\$ Million).

Regions	India Not an RCEP Member				India Is an RCEP Member			
	Change in GDP	Change in Value of GDP (vgdp)	GDP Quantity Index (qgdp)	GDP Price Index (pgdp)	Change in GDP	Change in Value of GDP (vgdp)	GDP Quantity Index (qgdp)	GDP Price Index (pgdp)
	Million US\$	%	%	%	Million US\$	%	%	%
1 ASEAN	-10,909	-0.44	0.14	-0.59	3,670	0.15	0.27	-0.12
2 Australia	19,866	1.37	0.39	0.97	22,369	1.54	0.41	1.12
3 New Zealand	2,435	1.22	0.15	1.06	2,347	1.17	0.14	1.03
4 China	29,120	0.28	0.22	0.06	41,096	0.40	0.28	0.12
5 Japan	146,921	3.20	0.39	2.80	150,426	3.27	0.40	2.87
6 South Korea	35,599	2.52	1.38	1.12	42,978	3.05	1.87	1.16
7 India	-10,354	-0.51	-0.05	-0.46	-13,796	-0.67	0.60	-1.27
8 USA	-98,076	-0.57	-0.04	-0.53	-113,058	-0.65	-0.05	-0.61
9 EU_28	-69,119	-0.37	-0.03	-0.34	-80,210	-0.43	-0.04	-0.40
10 Rest of World	-78,232	-0.39	-0.05	-0.35	-95,763	-0.48	-0.06	-0.42

Source: Authors' simulation.

รูปภาพที่ 10 ตารางเทียบผลกระทบของการยกเลิกภาษีศุลกากรต่อ GDP ภายใต้ 2 สถานการณ์
ที่มา: *The Indian Economic Journal*⁷⁹

นอกจากนี้ การที่อาเซียนมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับอินเดีย ภายใต้กรอบความตกลง RCEP จะทำให้อาเซียนได้ประโยชน์ทางการค้ากับอินเดียมากกว่าความร่วมมือทางเศรษฐกิจภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย (AIFTA) เนื่องจาก AIFTA มีอัตราการเปิดเสรีเฉลี่ยแก่ประเทศสมาชิกอาเซียนค่อนข้างน้อย และถือว่าน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับ FTAs ฉบับอื่น ๆ ที่อาเซียนทำกับประเทศคู่เจรจาที่เหลือใน RCEP⁸⁰ ในขณะที่ RCEP ให้การเข้าถึงตลาดระหว่างประเทศสมาชิกที่สูงกว่ามาก อีกทั้งยังเป็นความตกลงฉบับแรกที่มีการเปิดเสรีทางการลงทุนระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา⁸¹ และยังเป็นความตกลงฉบับแรกของอาเซียนที่มีการจัดทำกฎถิ่นกำเนิดเฉพาะรายสินค้า (Product Specific Rules: PSRs) กับทุกรายการสินค้า เพื่อสะท้อนกระบวนการผลิตที่แท้จริง และสามารถได้รับสิทธิ์การยกเว้นภาษีศุลกากร⁸² รวมทั้งยังขยายห่วงโซ่อุปทานจากการสะสมถิ่นกำเนิดในภูมิภาค โดย RCEP กำหนดเกณฑ์ถิ่นกำเนิดสินค้าที่เปิดโอกาสให้สามารถเลือกใช้แหล่งวัตถุดิบที่หลากหลาย

⁷⁹ Sharma et al., "Evaluating the Reasons for India's Withdrawal from RCEP: A General Equilibrium Analysis," 524.

⁸⁰ Agus Syarip Hidayat, "The ASEAN-India Free Trade Area and Design of Future Regional Trading Architecture in the Asia-Pacific Region," *Economics*, (2016): 78.

⁸¹ "สรุปสาระสำคัญความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP)," กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2562, สืบค้นจาก https://api.dtn.go.th/rcep/RCEP1_RECAP/Online/index.html.

⁸² "พาณิชย์ชี้เป้าใช้ประโยชน์ถิ่นกำเนิดสินค้า ใน RCEP แบบเจาะลึก พร้อมตัวอย่าง."

มากขึ้นจากทั้งภายในและนอกภาคี โดยอนุญาตให้ภาคีสามารถนำวัตถุดิบที่ได้ถิ่นกำเนิดภายใต้ ความตกลง RCEP มาสะสมถิ่นกำเนิดสินค้าต่อไปได้ ถือเป็นข้อได้เปรียบที่สำคัญของความตกลง RCEP เมื่อเปรียบเทียบกับความตกลงการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) และอาเซียน+1 ที่ภาคีสามารถสะสมถิ่นกำเนิด สินค้าร่วมกันได้เพียง 10-12 ประเทศเท่านั้น โดยจะช่วยเพิ่มโอกาสในการผ่านเกณฑ์ถิ่นกำเนิดสินค้า ซึ่งจะส่งผลให้การค้าและการลงทุนในภูมิภาคขยายตัวเพิ่มขึ้น⁸³ ด้วยเหตุนี้ หากอินเดียเข้าร่วมเป็น สมาชิกความตกลง RCEP มูลค่าการค้าโดยรวมระหว่างอาเซียนกับอินเดียจึงมีแนวโน้มที่จะขยายตัว ได้มากกว่าการที่อาเซียนกับอินเดียมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจผ่าน AFTA เท่านั้น

4.2 การขดเขตการขาดดุลของอาเซียน

ภายหลังความตกลง RCEP มีผลบังคับใช้ในประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ได้ 1 ปี RCEP มีส่วนสำคัญ ในการเพิ่มมูลค่าการค้าระหว่างอาเซียนกับจีนอย่างมหาศาล แต่ปัญหาสำคัญที่อาเซียนเผชิญคือ มูลค่าการค้าที่เพิ่มขึ้นมหาศาลนี้ นำมาซึ่งการขาดดุลของอาเซียนที่เพิ่มขึ้นเกือบสองเท่าตัว จากเดิมที่ อาเซียนขาดดุล 8 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2019 ภายหลังความตกลง RCEP มีผลบังคับใช้ ในปี 2022 อาเซียนขาดดุลทางการค้ากับจีนมากถึง 1.5 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ และในปี 2023 ซึ่ง RCEP มีผลบังคับใช้กับประเทศสมาชิกครบทั้ง 15 ประเทศ อาจยิ่งทำให้อาเซียนขาดดุลทางการค้ากับจีน มากขึ้นไปอีก โดยก่อนหน้านี้ มีการศึกษาของนักเศรษฐศาสตร์แห่งสหประชาชาติ พบว่า RCEP ส่งผลเสีย ต่ออาเซียนโดยเฉพาะดุลการค้า ซึ่งจะทำให้อาเซียนขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 6 ต่อปี และประเทศ ในอาเซียนจำนวนหนึ่งจะประสบกับการสูญเสียรายได้จากภาษีศุลกากรอย่างมาก⁸⁴ อย่างไรก็ตาม หากอินเดียเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในความตกลง RCEP อินเดียจะเป็นประโยชน์ต่ออาเซียนในการขดเขต การขาดดุลทางการค้าของอาเซียน เนื่องจากในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับอินเดีย อาเซียนเป็นฝ่ายได้ดุลทางการค้ากับอินเดียมาโดยตลอด โดยในปี 2019 (เดือนเมษายน 2019-มีนาคม 2020) อินเดียขาดดุลทางการค้าโดยรวมกับอาเซียนถึง 23.82 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ⁸⁵ และหาก อินเดียเข้าร่วมในความตกลง RCEP มีแนวโน้มสูงที่การค้าระหว่างอาเซียนกับอินเดียจะเพิ่มสูงขึ้นด้วย จากการลดหย่อนภาษีระหว่างประเทศสมาชิก ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ RCEP ที่ประเทศสมาชิก ตั้งเป้าหมายจะยุติการเก็บภาษีสินค้ากว่าร้อยละ 90 ที่ซื้อขายกันภายในกลุ่ม นั้นหมายความว่า การค้าระหว่างอาเซียนกับอินเดียภายใต้ RCEP จะช่วยเพิ่มปริมาณและมูลค่าการค้าโดยรวมระหว่าง อาเซียนกับอินเดียให้สูงขึ้น ซึ่งจะช่วยให้อาเซียนได้ดุลทางการค้ากับอินเดียมากขึ้นด้วย โดยการได้ดุล

⁸³ "สรุปสาระสำคัญความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP)," 5.

⁸⁴ "ASEAN's Fate Hangs in an RCEP Balance," news release, 2021, Retrieved from <https://apwld.org/press-release-aseans-fate-hangs-in-an-rcep-balance/>

⁸⁵ "Foreign Trade (ASEAN)."

ทางการค้ากับอินเดียมากขึ้นจะช่วยชดเชยการขาดดุลทางการค้าของอาเซียนกับจีนได้บ้าง นอกจากนี้จากการวิเคราะห์แบบจำลอง Global Trade Analysis Project (GTAP) พบว่า หากอินเดียเข้าร่วมในความตกลง RCEP อินเดียจะขาดดุลทางการค้ากับอาเซียนเพิ่มขึ้น (อาเซียนได้ดุลทางการค้า) จาก 20,528 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในกรณีที่อินเดียไม่เข้าร่วมในความตกลง RCEP แต่ถ้าอินเดียเข้าร่วมในความตกลง RCEP อินเดียมีแนวโน้มขาดดุลทางการค้ากับอาเซียนถึง 43,040 ล้านดอลลาร์สหรัฐ⁸⁶ **รูปภาพที่ 11**

Table 16. India's Bilateral Trade Balance with China and ASEAN (US\$ Million).

Sectors	Trade Balance with China			Trade Balance with ASEAN		
	Base Trade Balance	India Not an RCEP Member	India as an RCEP Member	Base Trade Balance	India Not an RCEP Member	India as an RCEP Member
Grain and crops	1,287	1,352	890	1,940	1,915	56
Livestock and meat	-290	-284	-825	3,214	3,133	6,403
Mining and extraction	1,663	1,693	1,663	-16,501	-16,387	-22,036
Processed food	402	384	624	-4,948	-4,997	-20,731
Textiles and clothing	-1,556	-1,648	-3,208	526	232	242
Light manufacturing	-17,815	-17,777	-25,123	-3,780	-4,365	-6,023
Heavy manufacturing	-39,468	-39,245	-48,419	-4,029	-4,216	-5,200
Utilities and construction	412	428	437	-218	-216	-211
Transport and communication	4,100	4,174	4,210	1,033	1,062	1,104
Other services	4,723	4,823	4,826	3,252	3,311	3,355
Total	-46,541	-46,101	-64,926	-19,511	-20,528	-43,040

Source: Authors' simulation.

รูปภาพที่ 11 ตารางเปรียบเทียบดุลการค้าของอินเดียต่อจีนและอาเซียน ภายใต้ 2 สถานการณ์

ที่มา: *The Indian Economic Journal*

4.3 การเพิ่มช่องทางการขยายตลาดของอาเซียน

ในสถานะที่มีการพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจมากขึ้น ทำให้รัฐหันมาสร้างความร่วมมือและมีการบูรณาการทางเศรษฐกิจระหว่างกัน เพื่อเข้าถึงตลาดใหม่ ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับรัฐเพื่อรักษาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยประเทศในอาเซียนซึ่งมีนโยบายทางเศรษฐกิจที่เน้นการส่งออกเป็นส่วนใหญ่ ทำให้อาเซียนต้องแสวงหาตลาดใหม่ ๆ อยู่ตลอด ซึ่งอินเดียจะสามารถ

⁸⁶ Sharma et al., "Evaluating the Reasons for India's Withdrawal from RCEP: A General Equilibrium Analysis," 528.

ตอบโจทย์อาเซียนในการให้ช่องทางเข้าถึงตลาดใหม่ ๆ มากขึ้น โดยอินเดียถือว่าเป็นประเทศที่มีบทบาทนำในภูมิภาคเอเชียใต้ เป็นสมาชิกที่สำคัญขององค์การความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียใต้ (The South Asian Association for Regional Cooperation: SAARC) ซึ่งมีสมาชิกทั้งหมด 8 ประเทศ ได้แก่ อัฟกานิสถาน บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย มัลดีฟส์ เนปาล ปากีสถาน และศรีลังกา และมีประเทศผู้สังเกตการณ์ ได้แก่ ออสเตรเลีย สหภาพยุโรป สหรัฐฯ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เมียนมาร์ อิหร่าน และมอริเชียส โดย SAARC มีความมุ่งมั่นให้เกิดการสร้างความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ภายในภูมิภาคเอเชียใต้ รวมถึงการเปิดเสรีทางการค้า ผ่านการจัดตั้งเขตการค้าเสรีเอเชียใต้ (South Asian Free Trade Area: SAFTA)⁸⁷ นอกจากนี้ อินเดียยังได้ดำเนินการพัฒนาความเจริญรุ่งเรืองของรัฐทางตะวันออกเฉียงเหนืออย่างต่อเนื่อง ตามนโยบายปฏิบัติการตะวันออก **รูปภาพที่ 12** โดยปรับปรุงการเชื่อมต่อ การเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวกในภูมิภาค ซึ่งรวมถึงความคิดริเริ่มต่าง ๆ เช่น การเชื่อมต่อภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียกับบังกลาเทศ การปรับปรุงการเข้าถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียจากเมียนมาร์ เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวและการเชื่อมต่อข้ามพรมแดน การส่งเสริมข้อตกลงการข้ามพรมแดนทางบกและด้านตรวจสอบเบ็ดเสร็จที่เมืองโมเรส และโครงการโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ทางหลวงไตรภาคีอินเดีย-เมียนมาร์-ไทย ขณะเดียวกัน อินเดียยังกระตือรือร้นที่จะพัฒนาการเชื่อมต่อทางน้ำกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งภูฏาน เนปาล และบังกลาเทศ ซึ่งไม่เพียงช่วยผลักดันการเพิ่มกิจกรรมการค้าระหว่างประเทศในเอเชียใต้เท่านั้น แต่ยังเปิดประตูสู่น่านน้ำของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย⁸⁸ **รูปภาพที่ 13** นอกจากนี้ อินเดียยังให้การเข้าถึงตลาดนอกเส้นทางในข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญของรัฐบาลจีน เพื่อเชื่อมโยงทางด้านคมนาคม โลจิสติกส์ และเป็นการส่งเสริมความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศบนเส้นทาง BRI⁸⁹ โดยอินเดียมีโครงการ Kaladan Multimodal Transit Transport Project (KMTTP) ซึ่งเป็นโครงการที่อินเดียตั้งเป้าหมายที่จะสร้างเส้นทางทางเลือกเพื่อลดการพึ่งพาเส้นทางเดินเรือที่จีนครอบงำ⁹⁰ **รูปภาพที่ 14** ดังนั้น หากอินเดียเป็นส่วนหนึ่งในความตกลง RCEP อินเดียจะสนับสนุนการเข้าถึงตลาดใหม่ ๆ ให้แก่อาเซียน โดยเฉพาะตลาดเอเชียใต้ รวมถึงยังเป็นการสร้างการเชื่อมต่อที่ดีขึ้นในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก และสนับสนุนการเข้าถึงตลาดนอกเส้นทาง BRI ของจีนด้วย

⁸⁷ "The South Asian Association for Regional Cooperation," South Asia Insight, สืบค้นจาก https://southasiainsight.com/?page_id=3086.

⁸⁸ "India's Act East policy takes wings with water connectivity with neighbours as focus," India Narrative, 2021, accessed 3 July, 2023, Retrieved from <https://www.indianarrative.com/india-news/indias-act-east-policy-takes-wings-with-water-connectivity-with-neighbours-as-focus-15305.html>

⁸⁹ "ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจจีน," สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง กระทรวงการต่างประเทศ, สืบค้นจาก <https://thaiembbeij.org/th/republic-of-china/investment/>.

⁹⁰ "มหากาพย์โครงการ KMTTP มีความสำคัญอย่างไรต่อ "อินเดีย" ในแง่ของภูมิรัฐศาสตร์?," Salika, 2566, สืบค้นจาก <https://www.salika.co/2023/06/19/kmttp-geopolitics/>

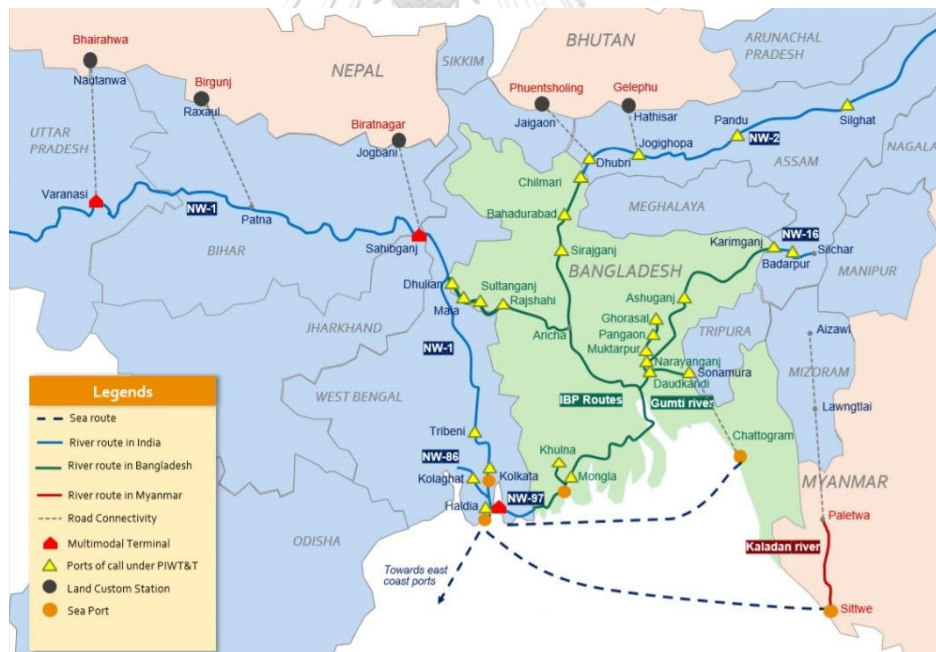
The Act East Policy announced in 2014 is the upgrade of the Look East Policy which was promulgated in 1992

India's Act East Policy
Intensive engagement with South East Asian countries

- Agartala-Akhaura Rail Link between India and Bangladesh
- Intermodal transport linkages and inland waterways through Bangladesh
- Kaladan Multimodal Transit Transport Project and the Trilateral Highway Project to connect the North East with Myanmar and Thailand
- Road and bridge projects and modernization of hydro-electric power project undertaken under India-Japan Act East Forum

(Source: Ministry of Development of North-East Region)

รูปภาพที่ 12 India's Act East Policy
ที่มา: NEXT IAS⁹¹

รูปภาพที่ 13 การเชื่อมโยงทางน้ำระหว่างอินเดียกับประเทศเพื่อนบ้าน
ที่มา: India Narrative

⁹¹ "India's efforts towards Act East Policy," NEXT IAS, accessed 7 July, 2023, Retrieved from <https://www.nextias.com/current-affairs/20-03-2021/indias-efforts-towards-act-east-policy>.

รูปภาพที่ 14 โครงการ Kaladan Multimodal Transit Transport Project

ที่มา: ThePrint

4.4 การส่งเสริมความเชื่อมั่นต่อนโยบายของอินเดีย และขยายความร่วมมือในอนาคต

อินเดียในสมัยรัฐบาลนายเรนทรา โมตี นายกรัฐมนตรีอินเดีย ได้ดำเนินนโยบายปฏิบัติการตะวันออก (Act East Policy) ซึ่งต่อยอดมาจากนโยบายมองตะวันออก (Look East Policy) ของรัฐบาลนายพี วี นาราสิงหะ ราว โดยนโยบายปฏิบัติการตะวันออก เป็นนโยบายที่สะท้อนความต้องการของอินเดียในการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันและมีจุดมุ่งหมายมากขึ้น ไม่เพียงแต่กับสมาชิกอาเซียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกที่กว้างขึ้น เพื่อยกระดับสถานะทางยุทธศาสตร์ของอินเดียในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ส่งเสริมการเติบโตและการพัฒนาทางเศรษฐกิจของอินเดีย รวมถึงตอบสนองต่อการผงาดของจีนในภูมิภาค⁹² แต่การถอนตัวของอินเดียจากความตกลง RCEP อาจนำไปสู่การตั้งคำถามว่า อินเดียมีความมุ่งมั่นต่อนโยบายปฏิบัติการตะวันออกของตนเพียงใด⁹³ และอาจทำให้ความเชื่อมั่นของอาเซียนต่ออินเดียลดลง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อลำดับความสำคัญในการสร้างความร่วมมือของอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาภายนอกภูมิภาคในอนาคต ทั้งนี้ หากอินเดียเข้าร่วมในความตกลง RCEP จะเป็นการเน้นย้ำให้อาเซียนเห็นถึงความมุ่งมั่นและความจริงจังของอินเดียในการเข้ามามีส่วนร่วมในภูมิภาค ซึ่งนอกจากจะสนับสนุนการดำเนินนโยบายของอินเดียอย่างเป็นทางการแล้ว ยังส่งเสริมให้อาเซียนเกิดความเชื่อมั่นในการสร้างความร่วมมือกับอินเดียมากขึ้นในอนาคต ทั้งในกรอบความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ และอาจขยายผลไปสู่กรอบความร่วมมือด้านอื่น ๆ ระหว่างกันต่อไป โดยความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับอินเดียภายใต้ความตกลง RCEP จะนำไปสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และจะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างกันผ่านกรอบความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ต่อไป

⁹² Arijit Mazumdar, "From "Look East" to "Act East": India's Evolving Engagement with the Asia-Pacific Region," *Asian Affairs* 52, no. 2 (2021): 363-64, Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/03068374.2021.1912467?scroll=top&needAccess=true&role=tab>.

⁹³ Mazumdar, "From "Look East" to "Act East": India's Evolving Engagement with the Asia-Pacific Region," 370.

5. สรุป

ภายหลังสงครามเย็นสิ้นสุด ประเทศต่าง ๆ หันความสนใจจากประเด็นด้านความมั่นคง มาให้ความสำคัญต่อประเด็นทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น และเริ่มมีการพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งมีการบูรณาการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคผ่านกรอบความร่วมมือพหุภาคีที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการค้าและการลงทุนภายในภูมิภาค โดยหนึ่งในนั้นคือ กรอบความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค หรือ RCEP ซึ่งเป็นกรอบที่อาเซียนริเริ่มขึ้น เพื่อสนับสนุนการบูรณาการทางเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้นในภูมิภาค โดยเมื่อแรกเริ่มเจรจา RCEP ประกอบด้วยประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศคู่เจรจา รวมทั้งสิ้น 16 ประเทศ แต่ภายหลังอินเดียได้ขอลงตัวจากการเจรจา ในปี 2019 ทำให้ความตกลง RCEP เหลือสมาชิกรวม 15 ประเทศ ซึ่งสามารถบรรลุความตกลงร่วมกัน และนำไปสู่การบังคับใช้ความตกลงในประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ ตั้งแต่ปี 2022 เป็นต้นมา โดย RCEP ยังคงเปิดรับอินเดียให้กลับเข้ามาร่วมความตกลงในฐานะประเทศสมาชิกดั้งเดิมได้เสมอ ทั้งนี้ การที่อินเดียไม่เข้าร่วมในความตกลง RCEP ส่งผลให้ความตกลงมีขนาดทางเศรษฐกิจลดลง ประเทศสมาชิก RCEP สูญเสียตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่ และ RCEP ที่ปราศจากอินเดีย ยังคาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลง GDP ในหลายประเทศ โดยเฉพาะอาเซียน ขณะที่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับอินเดีย ภายหลังอินเดียไม่เข้าร่วมในความตกลง RCEP แม้จะยังไม่ได้รับผลกระทบในเชิงลบอย่างชัดเจนในขณะนี้ แต่มีการคาดการณ์ว่า ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับอินเดียมีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบในอนาคต จากข้อกำหนดต่าง ๆ ใน RCEP ซึ่งสนับสนุนให้เกิดการค้าระหว่างประเทศสมาชิก RCEP มากกว่ากับประเทศภายนอกความตกลง อย่างไรก็ตาม มีการวิเคราะห์ว่า อินเดียจะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากการเข้าร่วมในความตกลงระดับพหุภาคี โดยเฉพาะภาคการค้าบริการซึ่งเป็นภาคส่วนที่อินเดียมีศักยภาพสูง และมีการคาดการณ์ว่า อินเดียอาจพิจารณาการเข้าร่วมความตกลงนี้อีกครั้งในช่วงที่เศรษฐกิจกำลังชะลอตัวและเศรษฐกิจโลกอยู่ในภาวะถดถอย ซึ่งหากอินเดียตัดสินใจกลับเข้ามาร่วมในความตกลง RCEP อีกครั้งในอนาคต การตัดสินใจดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย รวมถึงอาเซียนด้วย

โดยจากการศึกษาพบว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนมีการพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจกับประเทศในภูมิภาคเอเชียค่อนข้างสูง มีนโยบายที่เน้นการส่งออกเป็นสำคัญ เพื่อเพิ่มการเติบโตทางเศรษฐกิจ และหากอินเดียเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในความตกลง RCEP อาเซียนจะได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจภายใต้ความตกลง RCEP เพิ่มขึ้นอย่างมาก เนื่องด้วยอินเดียเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง และมีแนวโน้มจะเติบโตขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับ 3 ของโลกได้ใน

อนาคต ประกอบกับอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง จำนวนประชากรที่กำลังจะเพิ่มขึ้นมาเป็นอันดับหนึ่งของโลกเร็ว ๆ นี้ อินเดียจึงกลายเป็นตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่ที่กำลังเติบโต โดยอินเดียจะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของอาเซียน ซึ่งถือเป็นหมุดหมายสำคัญของรัฐภายใต้สภาวะที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจสูง โดยคาดว่า การที่อินเดียเป็นส่วนหนึ่งในความตกลงจะทำให้มูลค่า GDP ของอาเซียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.15 และการค้าโดยรวมระหว่างอาเซียนกับอินเดียภายใต้ความตกลง RCEP มีแนวโน้มที่จะมีปริมาณและมูลค่าสูงกว่าการค้าโดยรวมระหว่างอาเซียนกับอินเดียภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน-อินเดีย ซึ่งมีการเปิดเสรีในระดับที่น้อยกว่า โดยปริมาณและมูลค่าการค้าโดยรวมที่สูงขึ้น จะทำให้อาเซียนได้ดุลทางการค้ากับอินเดียมากขึ้นด้วย โดยมีการประเมินว่า หากอินเดียเป็นส่วนหนึ่งของ RCEP อาเซียนจะได้ดุลทางการค้ากับอินเดียเพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่า ซึ่งการได้ดุลทางการค้ากับอินเดียมากขึ้นจะช่วยชดเชยการขาดดุลทางการค้าของอาเซียนกับจีนได้บ้าง ขณะเดียวกัน อินเดียยังสนับสนุนอาเซียนในการเข้าถึงตลาดใหม่ ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐภายใต้สภาวะการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจต่างแสวงหา เพื่อรักษาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเอาไว้ โดยอินเดียจะให้การเข้าถึงตลาดแก่อาเซียน โดยเฉพาะตลาดเอเชียใต้ รวมถึงยังสร้างการเชื่อมต่อที่ดีขึ้นในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก และสนับสนุนการเข้าถึงตลาดนอกเส้นทาง BRI ของจีนแก่อาเซียนด้วย นอกจากนี้ การที่อินเดียเป็นสมาชิก RCEP ยังส่งผลดีต่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับอินเดีย ภายใต้กรอบความร่วมมืออื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย เนื่องจากการสร้างความเชื่อมั่นต่อการดำเนินนโยบาย Act East ของอินเดียอย่างเป็นรูปธรรม และยังทำให้อาเซียนกับอินเดียมีการพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างกันผ่านกรอบความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ต่อไป ดังนั้น หากอินเดียเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในความตกลง RCEP อินเดียจะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการบูรณาการทางเศรษฐกิจในภูมิภาค เพิ่มขีดความสามารถทางการค้าภายในภูมิภาค และสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของอาเซียน

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า อาเซียนควรเพิ่มความพยายามในการดึงอินเดียกลับเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในความตกลง RCEP เพราะแม้ว่าการไม่มีอินเดียจะยังไม่แน่ชัดว่าส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับอินเดียในปัจจุบันเท่าไรนัก แต่มีแนวโน้มสูงว่า ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียนกับอินเดียจะได้รับผลกระทบในอนาคตจากข้อกำหนดของ RCEP ที่สนับสนุนให้เกิดการซื้อขายระหว่างประเทศสมาชิกมากกว่า และด้วยสภาวะการพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจที่เข้มข้นมากขึ้นในปัจจุบัน ทำให้รัฐต่าง ๆ มีการบูรณาการทางเศรษฐกิจระหว่างกันมากขึ้น และพยายามเสาะแสวงหาตลาดใหม่ ๆ เพื่อรักษาการเติบโตต่อไป ซึ่งการที่อินเดียกลับเข้ามาร่วมในความตกลง RCEP จะเป็นประโยชน์ในภาพรวมต่อทุกฝ่ายในการบรรลุเป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจร่วมกันได้มากกว่า โดยเฉพาะอาเซียน

บรรณานุกรม

หนังสือ

คิวพล ชมภูพันธ์. ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ: ความรู้เบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วีชรินทร์ พี. พี., 2559.

วิทยานิพนธ์

ฐานวัชร รินนานนท์. "อินเดียกับการเป็นสมาชิกกลุ่ม Brics (ค.ศ. 2009 – 2017)." รัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560. สืบค้นจาก

https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:144229.

ณัฐพงศ์ ลัทธพิพัฒน์. "การส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น ช่วงหลังปี2557: ศึกษากรณีรถไฟความเร็วสูง." รายงานการศึกษาส่วนบุคคล, กระทรวงการต่างประเทศ, 2560.

พรนิชา หว่างอากาศ. "อาเซียนและการจัดทำความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค." รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560. สืบค้นจาก

https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:146079.

วารสาร

โสภณา ศรีจำปาล. "จาก “นโยบายมองตะวันออก” สู่ “นโยบายปฏิบัติการตะวันออก” กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย: ประตุสู่อาเซียน." วารสารภาษาและวัฒนธรรม ปีที่ 35 2 (2559): 24. สืบค้นจาก

<https://repository.li.mahidol.ac.th/entities/publication/c1c97d8b-0342-4f01-a47b-a344416a8eb3>.

กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. "อินเดียกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: เส้นทางในอนาคต." วารสารสังคมศาสตร์ 13 (2519): 15. สืบค้นจาก <https://doi.nrct.go.th/>.

บทความออนไลน์

"Brics: ขั้วอำนาจใหม่ของเศรษฐกิจโลกและความท้าทายของ Asean " สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม , กระทรวงอุตสาหกรรม, 2566, สืบค้นจาก <https://www.oie.go.th/view/1/visions/TH-IH>.

"Rcep สถานะการเจรจาปัจจุบัน." กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2565, สืบค้นจาก <https://www.dtn.go.th/th/content/categories/detail/id/33/cid/1081/iid/1340>.

- "'กรมเจรจา' แจ้งข่าวดี อินโดนีเซียพร้อมใช้ความตกลง Rcep 2 ม.ค.นี้ ช่วยผู้ประกอบการไทยเพิ่มโอกาสทางการผลิต-การค้า-บริการ." กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2565, สืบค้นจาก <https://www.dtn.go.th/th/content/category/detail/id/22/iid/11440>.
- "ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจจีน." สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง กระทรวงการต่างประเทศ, สืบค้นจาก <https://thaiembbeij.org/th/republic-of-china/investment/>.
- "ความสัมพันธ์อาเซียน-อินเดีย." กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, 2560, สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=40786.
- "บทสำรวจเศรษฐกิจอินเดีย สู่นโยบาย 'Make in India'." โครงการจัดตั้งสำนักงานเศรษฐกิจชายแดนและโลจิสติกส์, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2564, สืบค้นจาก <http://rs.mfu.ac.th/obels/?p=2502>.
- "ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependency Theory) และทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory)." International Relations Analysis 101, 2558, สืบค้นจาก <http://studyinternationalaffairs.blogspot.com/2015/06/interdependency-theory-modernization.html>.
- "'พาณิชย์' แจ้งข่าวดี ฟิลิปปินส์ให้สัตยาบัน Rcep ชาติสุดท้าย เริ่มบังคับใช้ 2 มิ.ย.นี้ เพิ่มโอกาสผู้ประกอบการไทยผลิตและส่งออกสินค้าในภูมิภาค." กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2566, สืบค้นจาก <https://www.dtn.go.th/th/content/category/detail/id/22/iid/11945>.
- "พาณิชย์ชี้เป้าใช้ประโยชน์ถิ่นกำเนิดสินค้า ใน Rcep แบบเจาะลึก พร้อมตัวอย่าง." Commerce News Agency, 2565, สืบค้นจาก <https://www.commercenewsagency.com/news/4709>
- "ภาพรวมเศรษฐกิจอินเดีย." ศูนย์บริการข้อมูลธุรกิจไทย-อินเดีย, 2558, สืบค้นจาก <https://thaiindia.net/about-india/overview/item/1797-indian-economic-overview.html>.
- "สรุปสาระสำคัญ ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Rcep)." สืบค้นจาก https://api.dtn.go.th/rcep/RCEP1_RECAP/Online/index.html.
- "สรุปสาระสำคัญความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Rcep)." กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2562, สืบค้นจาก https://api.dtn.go.th/rcep/RCEP1_RECAP/Online/index.html.
- "'สินิตย์' เผย ครบรอบ 1 ปี Rcep ช่วยการค้าไทยกับสมาชิกขยายตัว 7%." กรมประชาสัมพันธ์, 2566,

สืบค้นจาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/151316>
 "มหากาพย์โครงการ Kmttp มีความสำคัญอย่างไรต่อ “อินเดีย” ในแง่ของภูมิรัฐศาสตร์?" Salika, 2566,
 สืบค้นจาก <https://www.salika.co/2023/06/19/kmttp-geopolitics/>

ข่าว

"จีน-อาเซียน Win-Win ปิดดีล Rcep ยังไหว ทิ้ง “ทรัมป์” ยโส ตีโง่ อยู่นอกวง." ผู้จัดการออนไลน์, 9
 พฤศจิกายน 2562. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/daily/detail/9620000107262>.

"อินเดียถอนตัวข้อตกลงการค้าใหญ่สุดในโลกกลางซัมมิตอาเซียน กังวลสินค้าเงินทะเลัก." ข่าว
 ต่างประเทศ, ผู้จัดการออนไลน์, 4 พฤศจิกายน 2562. สืบค้นจาก
<https://mgronline.com/around/detail/9620000105980>.

Books

Adhikary, Ram Prasad. *An Analysis of Economic Interdependence among Asian Countries*. South East Asian Central Banks (SEACEN) Research and Training Centre, 2001.

Journal Articles

Gaur, Pankhuri. "India's Withdrawal from Rcep: Neutralising National Trade Concerns." *Journal of the Asia Pacific Economy* 27, no. 2 (2022): 270-88. Retrieved from <https://www-tandfonline-com.chula.idm.oclc.org/doi/full/10.1080/13547860.2020.1809772>.

Gomez, David Matesanz, Benno Torgler, and Guillermo J Ortega. "Measuring Global Economic Interdependence: A Hierarchical Network Approach." *The World Economy* 36, no. 12 (2013): 1632-48. Retrieved from https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/twec.12080?casa_token=NTLZla_zRQZIAAAAA%3AEPeRBkNHv3d91DXhVTL5IzbZNCZ6qpUhyQJvL7Dxgf94KsHOUM1sSebFSk-MbBi-Z7gcOLd4BS0hg.

Gurunathan, Angelina, and Ravichandran Moorthy. "Riding the Indo-Pacific Wave: India-Asean Partnership Sans Rcep." *India Quarterly* 77, no. 4 (28 October 2021): 19. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/09749284211047707>.

Haokip, Thongkholal. "India's Look East Policy: Its Evolution and Approach." *South Asian Survey* 18, no. 2 (1 September 2011): 239-57. Retrieved from

<https://doi.org/10.1177/0971523113513368>.

He, Kai, and Huiyun Feng. "The Institutionalization of the Indo-Pacific: Problems and Prospects." *International Affairs* 96, no. 1 (2020): 149-68. Retrieved from <https://academic.oup.com/ia/article/96/1/149/5697495>.

Hidayat, Agus Syarip. "The Asean-India Free Trade Area and Design of Future Regional Trading Architecture in the Asia-Pacific Region." *Economics*. (2016): 20.

Jain, Monika. "Neutralizing Concerns and Mapping the Trade Competitiveness and Potential of Indian Export with Rcep Countries." *Vision* (2023): 09722629221150543. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/09722629221150543>.

———. "Was India Right in Not Joining Rcep? A Cost-Benefit Analysis." *India Quarterly* 77, no. 4 (2021): 542-59. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/09749284211047728>.

Lu, Shyi-Min. "The Impact of India's Absence of Rcep on Indo-Pacific Economic Cooperation." *SSRG International Journal of Economics and Management Studies* 8, no. 2 (2021): 130-34.

Mazumdar, Arijit. "From "Look East" to "Act East": India's Evolving Engagement with the Asia-Pacific Region." *Asian Affairs* 52, no. 2 (2021): 357-74. Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/03068374.2021.1912467?scroll=top&needAccess=true&role=tab>.

Park, SC. "The Regional Comprehensive Economic Partnership (Rcep) without Indian Participation: Can It Work as a Mega Fta?". *International Organisations Research Journal* 16, no. 2 (2021): 25.

Pempel, Thomas J. "Soft Balancing, Hedging, and Institutional Darwinism: The Economic-Security Nexus and East Asian Regionalism." *Journal of East Asian Studies* 10, no. 2 (2010): 209-38. Retrieved from <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-east-asian-studies/article/soft-balancing-hedging-and-institutional-darwinism-the-economicsecurity-nexus-and-east-asian-regionalism/CE708525E60069682A3895EA16F6D8FC>.

Sen, Rahul, Mukul G Asher, and Ramkishen S Rajan. "Asean-India Economic Relations:

Current Status and Future Prospects." *Economic and Political Weekly* 39, no. 29 (2004): 12. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/4415291>

Sharma, Sachin Kumar, G Badri Narayanan, Adeet Dobhal, and Raihan Akhter.

"Evaluating the Reasons for India's Withdrawal from Rcep: A General Equilibrium Analysis." *The Indian Economic Journal* 71, no. 3 (2023): 508-31. Retrieved from <https://journals-sagepub-com.chula.idm.oclc.org/doi/full/10.1177/00194662231159847>.

Wang, Chao, and Vinay Sharma. "India's Rcep Dilemma with China: Beyond the Legal Texts*." *Pacific Focus* 36, no. 1 (15 April 2021): 23. Retrieved from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/pafo.12180>.

Newspaper Articles

Chance, Jennifer. "What Will India's Withdrawal from the Rcep Mean for Southeast Asia?" *Southeast Asia Globe*, 21 December 2020. Retrieved from <https://southeastasiaglobe.com/indias-rcep-southeast-asia/>

Dasgupta, Neha, Sanjeev Miglani, and Manoj Kumar. "Asia Trade Pact Doesn't Reflect India's Interests, Decided Not to Join: Pm Modi." Business News, *Reuters*, 4 November 2019. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-asean-summit-india/asia-trade-pact-doesnt-reflect-indias-interests-decided-not-to-join-pm-modi-idUSKBN1XE1EL>.

Kashem, Abul. "Bangladesh Decides to Join Largest Trade Bloc." Economy, *The Business Standard*, 7 September 2021. Retrieved from <https://www.tbsnews.net/economy/bangladesh-decides-join-largest-trade-bloc-299347>.

Marjani, Niranjana. "Will Withdrawal from the Rcep Damage India's Relations with Southeast Asia?" ASEAN, *ASEAN Today*, 23 November 2020. Retrieved from <https://www.aseantoday.com/2020/11/will-withdrawal-from-the-rcep-damage-indias-relations-with-southeast-asia/>.

"Rcep Creates New Impetus for Regional Economic Development." ASEAN Community, *Vietnam Plus*, 8 February 2023. Retrieved from <https://en.vietnamplus.vn/rcep-creates-new-impetus-for-regional-economic-development/248007.vnp>

Socheata, Van. "Trade with Rcep States Ticks up 4% to over \$31b." *The Phnom Penh Post*, 19 January 2023. Retrieved from

<https://www.phnompenhpost.com/business/trade-rcep-states-ticks-4-over-31b>

"Trade between China and Asean Grows 15% in 2022, First Year of Rcep's Enforcement." *Economy, Global Times*, 13 January 2023. Retrieved from

<https://www.globaltimes.cn/page/202301/1283779.shtml>

Xuanmin, Li. "Chinese Port Eyes Container Business Pivoting to Southeast Asia as Bilateral Trade Maintains Steady Growth after Rcep Takes Effect." *Economy, Global Times*, 28 February 2023. Retrieved from

<https://www.globaltimes.cn/page/202302/1286381.shtml>.

Web Pages

"Foreign Trade (Asean)." Ministry of Commerce and Industry, Government of India, 2023, accessed 29 June, 2023, Retrieved from <https://commerce.gov.in/about-us/divisions/foreign-trade-territorial-division/foreign-trade-asean/>

"Guiding Principles and Objectives for Negotiating the Regional Comprehensive Economic Partnership." ASEAN Secretariat, 2012, accessed 24 March 2023, Retrieved from <https://asean.org/wp-content/uploads/2012/05/RCEP-Guiding-Principles-public-copy.pdf>.

"Act East or Acting? India and Asean." Yusof Ishak Institute (ISEAS), 2020, accessed 25 May, 2023, Retrieved from <https://www.iseas.edu.sg/media/commentaries/act-east-or-acting-india-and-asean/>

"India's Efforts Towards Act East Policy." NEXT IAS, accessed 7 July, 2023, Retrieved from <https://www.nextias.com/current-affairs/20-03-2021/indias-efforts-towards-act-east-policy>.

"Joint Leaders' Statement on the Regional Comprehensive Economic Partnership (Rcep)." Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 2020, accessed 23 June, 2023, Retrieved from https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt_665385/2649_665393/202011/t20201116_679647.html.

"Joint Media Statement of the 10th Regional Inter-Sessional Comprehensive Economic

- Partnership (Rcep) Ministerial Meeting." ASEAN Secretariat, accessed 20 November 2022, Retrieved from <https://asean.org/speechandstatement/joint-media-statement-of-the-10th-regional-inter-sessional-comprehensive-economic-partnership-rcep-ministerial-meeting/>.
- "Overview Asean-India Dialogue Relations." ASEAN Secretariat, 2021, accessed 22 April, 2023, Retrieved from <https://asean.org/india/>.
- "The Rcep Agreement Enters into Force." ASEAN Secretariat, 2022, accessed 22 May, 2023, Retrieved from <https://asean.org/rcep-agreement-enters-into-force/>.
- "Regional Comprehensive Economic Partnership (Rcep) Agreement." Ministry of Trade and Industry Singapore, 2022, accessed 22 May, 2023, Retrieved from [https://www.mti.gov.sg/Trade/Free-Trade-Agreements/RCEP#:~:text=The%20RCEP%20Agreement%20entered%20into,and%20Malaysia%20\(18%20March\)](https://www.mti.gov.sg/Trade/Free-Trade-Agreements/RCEP#:~:text=The%20RCEP%20Agreement%20entered%20into,and%20Malaysia%20(18%20March).).
- "Regional Comprehensive Economic Partnership Agreement." ASEAN Secretariat, accessed 20 May, 2023, Retrieved from <https://rcepsec.org/legal-text/>.
- "India-Asean Relations: The Need to Reconsider Rcep." Fulcrum, 2022, accessed 3 June, 2023, Retrieved from <https://fulcrum.sg/india-asean-relations-the-need-to-reconsider-rcep/>.
- "India's Act East Policy Takes Wings with Water Connectivity with Neighbours as Focus." India Narrative, 2021, accessed 3 July, 2023, Retrieved from <https://www.indianarrative.com/india-news/indias-act-east-policy-takes-wings-with-water-connectivity-with-neighbours-as-focus-15305.html>
- "Asean-India Relations: Potential for Further Growth." The Institute of South Asian Studies (ISAS), 2022, accessed 15 April, 2023, Retrieved from <https://www.isas.nus.edu.sg/papers/asean-india-relations-potential-for-further-growth/>
- "The South Asian Association for Regional Cooperation." South Asia Insight, สืบค้นจาก https://southasiainsight.com/?page_id=3086.
- "Exploring Asia's Major Free Trade Agreement: The Regional Comprehensive Economic Partnership (Rcep)." Researchfdi, 2023, accessed 27 June, 2023, Retrieved from <https://researchfdi.com/resources/articles/rcep-asia-free-trade-agreement/>.

"Asean-India Free Trade Area Part Iv: Thailand, Singapore and Malaysia." ASEAN Briefing, 2013, accessed 25 April, 2023, Retrieved from <https://www.aseanbriefing.com/news/asean-india-free-trade-area-part-iv-thailand-singapore-and-malaysia/>.

Report

al., **Tang Siew Mun** et. *The State of Southeast Asia: 2020 Survey Report*. Yusof Ishak Institute (ISEAS) (Singapore: Yusof Ishak Institute (ISEAS), 16 January 2020).

Mori, Tomoko, and Hitoshi Sasaki. *Interdependence of Production and Income in Asia-Pacific Economies: An International Input-Output Approach*. Bank of Japan Tokyo (2007).

World Economic League Table 2023. The Centre for Economics and Business Research (26 December 2022). Retrieved from <https://cebr.com/reports/world-economic-league-table-2023/>.

World Economic Outlook Update. International Monetary Fund (31 January 2023). Retrieved from <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/01/31/tr-13123-world-economic-outlook-update>.

Dataset

"Free Trade Agreements." Asia Regional Integration Center, Asian Development Bank. Retrieved from <https://aric.adb.org/database/fta>.

"India." World Bank, 2022. Retrieved from <https://data.worldbank.org/country/india>.

"International Merchandise Trade Statistics (Imts)." ASEANstats, 2018. Retrieved from <https://data.aseanstats.org/>.

worldometer. "Top 20 Largest Countries by Population (Live)." 2023. Retrieved from <https://www.worldometers.info/world-population/>.

Press Release

"Asean's Fate Hangs in an Rcep Balance." news release., 2021, Retrieved from <https://apwld.org/press-release-aseans-fate-hangs-in-an-rcep-balance/>

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวจุฑารัตน์ บัวศรีจันทร์
วัน เดือน ปี เกิด	9 สิงหาคม 2537
สถานที่เกิด	พระนครศรีอยุธยา
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี: อักษรศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) สาขาภูมิศาสตร์ และภูมิสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	กรุงเทพมหานคร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY